

Συλλογικό προγραμματικό κείμενο θέσεων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση¹

■ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια τα ελληνικά πανεπιστήμια έχουν επιδείξει εντυπωσιακές επιτυχίες. Οι επιτυχίες αυτές είναι αποτέλεσμα της επιμονής της μεγάλης πλειοψηφίας των πανεπιστημιακών σε ένα ρόλο συνεπές προς το λειτούργημά τους. Η καλλιέργεια νέων γνωστικών πεδίων, η υψηλής ποιότητας μεταπτυχιακών προγραμμάτων, οι ερευνητικές δραστηριότητες με διεθνή εμβέλεια, αλλά και οι περιορισμένες μεν, αλλά υπαρκτές πρωτοβουλίες που ενισχύουν αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας μας, αποτελούν ορισμένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πανεπιστημίων μας. Τα πανεπιστήμια μας και οι πανεπιστημιακοί επιμένουν, παρά την απαξίωση που εισπράττουν από την Κυβέρνηση.

Το πανεπιστήμιο, όμως, στην Ελλάδα λειτουργεί κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες:

- υποχρηματοδότηση, υποστελέχωση και γραφειοκρατικές αδράνειες,
- ελλείψεις υποδομές φοιτητικής μέριμνας,
- ελαστικές μορφές εργασίας στις περιπτώσεις νέων ερευνητών,
- φαντασιώσεις της κυβέρνησης για «διεθνοποίηση» μέσω της ίδρυσης αγγλόφωνων προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών,
- ισοδυναμία των πτυχίων με αυτά των ιδιωτικών κολλεγίων τριετούς φοίτησης,
- σε αντίθεση με την μεγάλη πλειοψηφία των πανεπιστημιακών, ένα περιορισμένο αλλά υπαρκτό τμήμα τους «αξιοποιεί» μεγάλο μέρος του χρόνου του στον ιδιωτικό τομέα, διατηρώντας ωστόσο την πλήρη απασχόληση στο πανεπιστήμιο.

1. 4^η Πανελλαδική συνδιάσκεψη Πανεπιστημιακών του ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία · Οργανώσεις Μελών ΣΥΡΙΖΑ ΑΕΙ & Ερευνητικών Κέντρων, με τη συμμετοχή της Νεολαίας ΣΥΡΙΖΑ · 11-12 Δεκεμβρίου 2021

Η διακυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ προχώρησε σε γενναίες **θεσμικές μεταβολές**, καταργώντας σχεδόν το σύνολο των ρυθμίσεων του «**νόμου Διαμαντοπούλου**» - ρυθμίσεων που τώρα βλέπουμε να αναγνωρίζονται ως δυσλειτουργικές ακόμα και από ένθερμους στο παρελθόν υποστηρικτές τους. Όχι μόνον κατάργησε τα Συμβούλια Ιδρυμάτων αλλά και προχώρησε σε ρυθμίσεις ως προς την εκλογή των πρυτανικών αρχών που εξασφάλιζαν την ακόμη πιο δημοκρατική εκπροσώπηση των πανεπιστημιακών στην διοίκηση των πανεπιστημίων. Επιπλέον, μέσα σε ασφυκτικές δημοσιονομικές συνθήκες, αντέστρεψε το πάγωμα των διορισμών και **προκήρυξε 1.690 νέες θέσεις ΔΕΠ** στα πανεπιστήμια, **110 νέες θέσεις Ερευνητών** και **157 θέσεις** για εξειδικευμένο επιστημονικό/τεχνικό προσωπικό στα Ερευνητικά Κέντρα, και σταδιακά **επανάφερε τη χρηματοδότηση** του Τακτικού Προϋπολογισμού στα επίπεδα του 2012.

Η χρηματοδότηση της έρευνας έφθασε σε **επίπεδα ρεκόρ** για τα ελληνικά δεδομένα. Το ποσοστό των δαπανών Έρευνας & Ανάπτυξης (Ε&Α) επί του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο **1,27% το 2019**, με περαιτέρω αύξηση στο 1,50% το 2020 (από 0,84% το 2014), ακόμη όμως μακριά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (ΕΕ-27, 2,19%). Επίσης, το **πρωτοφανές μέγεθος των χιλιάδων υποτροφιών και χορηγιών** που δόθηκαν από το ΙΚΥ, το ΕΛΙΔΕΚ και άλλους φορείς μείωσαν τις τάσεις φυγής των νέων επιστημόνων στο εξωτερικό. Μετά από χρόνια υποβάθμισης, οι παραπάνω ρυθμίσεις άρχισαν να αντιστρέφουν την τάση υποβάθμισης που άρχισε να φαίνεται σε όλες τις εκφάνσεις της πανεπιστημιακής ζωής. Η πολιτική της ΝΔ στοχεύει στην ανατροπή όσων κατακτήθηκαν και μας επαναφέρει στην προ του 2015 κατάσταση. Λειτουργεί τιμωρητικά προς το ελληνικό πανεπιστήμιο επιδιώκοντας τη συρρίκνωσή του κοινωνικού του ρόλου και την περαιτέρω απομάκρυνσή του από το ευρωπαϊκό πανεπιστημιακό γίγνεσθαι.

Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης της ΝΔ και στην ανώτατη εκπαίδευση υλοποιούν τη γενική νεοφιλελεύθερη στρατηγική της. Δεν πρόκειται για μια συγκυριακή πολιτική, αλλά για μια στρατηγική μετασχηματισμού του πανεπιστημίου, υποβάθμισης του κοινωνικού του ρόλου και αναδιάταξης των σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού, με αιχμή τις

ιδιωτικοποιήσεις και την εμπορευματοποίηση. Επιπλέον υλοποιεί την αυταρχική αντίληψη της μέσα από την κατάργηση του ασύλου και της νομοθέτησης της πανεπιστημιακής αστυνομίας. **Είναι καθήκον της πανεπιστημιακής κοινότητας η υπεράσπιση των ακαδημαϊκών ελευθεριών και η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση.** Το Πανεπιστήμιο που χρειαζόμαστε και που πρέπει να έχουμε θα διαμορφώνεται τόσο στο πεδίο του κοινωνικού και πολιτικού αγώνα, όσο και σ' αυτό των θεσμικών μεταρρυθμίσεων. Αυτή η σύνθετη πολιτική παρέμβαση, «από κάτω» και «από πάνω», οι κοινωνικές αναφορές της, η κοινωνική δυναμική που προϋποθέτει και ενεργοποιεί, οι αντιστάσεις που εμπνέει και οργανώνει, οι μετασχηματισμοί που αναπτύσσει μέσω παρεμβατικών δημόσιων πολιτικών, αποτυπώνονται δυναμικά στο πρόγραμμα της Αριστεράς. Απέναντι στο νεοφιλελεύθερο σχέδιο, αντιπαραβάλλουμε τη δική μας προγραμματική θέση για το **δημόσιο, δημοκρατικό, ποιοτικό, συμπεριληπτικό, δωρεάν πανεπιστήμιο της ισότητας και της μόρφωσης.**

Εδώ και πολλά χρόνια επαναλαμβάνονται **συκοφαντικές και απαξιωτικές** αναφορές για τα ελληνικά πανεπιστήμια, τα οποία παρά τις αντιξοότητες συνεχίζουν να λειτουργούν με ένα προωθητικό τρόπο για την κοινωνία. Διαμορφώνουν αποφοίτους σε πλήθος γνωστικών αντικειμένων, των οποίων η αξία αναγνωρίζεται τόσο εγχώρια όσο και διεθνώς. Καθηγητές, Ιδρύματα και Τμήματα των ΑΕΙ **διαπρέπουν σε παγκόσμιο επίπεδο**, καθώς βρίσκονται στο κορυφαίο 5% διεθνώς. Τα αποτελέσματα των ερευνητικών δραστηριοτήτων δημοσιεύονται στα πιο έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, υπάρχουν συνεργασίες με τα σημαντικότερα διεθνή εργαστήρια και τις ερευνητικές ομάδες σε κάθε σχεδόν επιστημονικό κλάδο, ενώ τα τελευταία χρόνια οι πανεπιστημιακοί έχουν συμμετάσχει σε ανταγωνιστικά Ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα, με χρηματοδότηση μεγαλύτερη των 500 εκατομμυρίων ευρώ και τα οποία διαχειρίζονται τα πανεπιστήμια μας. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο είναι άξιον απορίας γιατί τα συστημικά μέσα ενημέρωσης, αλλά και η ίδια η κυβέρνηση της ΝΔ κατηγορούν με έντονα απαξιωτικούς όρους τα πανεπιστήμια μας. Προφανώς, **ο ιστορικός ρόλος των πανεπιστημίων, ως προς την κοινωνική κινητικότητα και την συμβολή τους (χωρίς ακόμη να αξιοποιηθεί το πλήρες δυναμικό τους) σε αναπτυξιακούς στόχους, απειλεί** όσες και όσους

είναι θιασώτες της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας και πολιτικής, καθώς η πραγματική αριστεία των ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων αποτελεί μία έμπρακτη απόδειξη της τεράστιας κοινωνικής σημασίας των δημόσιων θεσμών².

Η δριμεία επίθεση που υφίσταται σήμερα η δημόσια εκπαίδευση δεν έχει προηγούμενο στη μεταπολιτευτική ιστορία μας. **Η δημόσια εκπαίδευση μετατρέπεται σε υπηρεσία/προϊόν που υπόκειται στους νόμους της αγοράς.** Οι έχοντες θα μπορούν να την αγοράσουν, οι μη έχοντες θα αρκούνται σε μία εκπαίδευση χαμηλών προδιαγραφών. Η πολιτική αυτή οδηγεί στην **πριμοδότηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης** και παράλληλα στην υποβάθμιση και σταδιακή συρρίκνωση της δημόσιας εκπαίδευσης. Το δημόσιο σχολείο και το Πανεπιστήμιο εγκαταλείπονται στην τύχη τους. Στόχος της νεοφιλελεύθερης επίθεσης είναι να μορφώνονται οι λίγοι, ενώ όλο και μεγαλύτερος αριθμός να διοχετεύεται προς την αγορά φτηνής και υποβαθμισμένης εργασίας. Εξ ου και η σχεδόν βίαιη διοχέτευση των νέων σε προγράμματα κατάρτισης και απόκτησης δεξιοτήτων, μέσα από θεσμούς χαμηλής ποιότητας. Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης δείχνουν το **σκληρό ταξικό της πρόσημο**, με από παράδειγμα τις καταστροφικές συνέπειες για τις νέες και νέους που είχε η καθιέρωση της Ελάχιστης Βάσης Εισαγωγής³.

Δεν απειλείται μόνο η **συστηματική παραβίαση του Άρθρου 16**, αλλά οδηγούμαστε στον απόλυτο εκφυλισμό των δημοκρατικών διαδικασιών. Το Πανεπιστήμιο στο οποίο δοκιμάστηκαν και καθιερώθηκαν θεσμοί **δημοκρατικής και συμμετοχικής λειτουργίας**, διαπνέεται από άκρατο ατομισμό που υιοθετείται από αρκετούς πανεπιστημιακούς, με αποτέλεσμα το πανεπιστήμιο να απειλείται με την αντικατάσταση του από έναν ιδιαίτερα αυταρχικό θεσμό⁴.

2. Παράρτημα Ενότητα I: Βασικές παραδοχές για μια αριστερή πολιτική στα πανεπιστήμια

3. Παράρτημα Ενότητα IV: Αξιολόγηση & πιστοποίηση πανεπιστημίων

4. Παράρτημα Ενότητα II: Πολιτικές για την ενίσχυση της δημοκρατίας στο πανεπιστήμιο

Η θέση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ βρίσκεται στον αντίποδα αυτών των αντιλήψεων: **η μόρφωση αποτελεί κοινό αγαθό, κοινωνικό δικαίωμα και συλλογική επένδυση στο «μορφωτικό κεφάλαιο»**. Όλες και όλοι που θέλουν να σπουδάσουν θα πρέπει να μπορούν να σπουδάσουν μέσα από εκπαιδευτικές δομές, η ριζική αναβάθμιση των οποίων οφείλει να είναι ευθύνη της πολιτείας. Για αυτό και η ανασυγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας στην περίοδο της διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ εστίασε στην **πολύπλευρη αναβάθμιση** σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης⁵.

Το πανεπιστήμιο με την σημερινή του λειτουργία υστερεί ως προς τη συμβολή του στην παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας. Οι θεσμικές δυνατότητες των δημόσιων πανεπιστημίων μένουν ανεκμετάλλετες όπως και η ουσιαστική εμπλοκή των διδασκόντων και των φοιτητών σε ένα μεγάλο φάσμα τέτοιων δραστηριοτήτων. Η πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ είναι να ακούει τις απόψεις και τις προτάσεις των παραγωγικών φορέων σε ένα ειλικρινή δημόσιο διάλογο με σκοπό τη **συνδιαμόρφωση της παραγωγικής ανασυγκρότησης** με την συμβολή των πανεπιστημίων στο πλαίσιο ενός εθνικού σχεδιασμού.

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που αναδύονται αφορά **το μέλλον των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών**. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ενίσχυση αυτών των ερευνητικών κατευθύνσεων, γιατί υπάρχει μία γενικότερη υποτίμηση τους. Κι αυτό παρά το γεγονός ότι σήμερα περισσότερο από ποτέ, σε συνθήκες πολλαπλών κρίσεων και αυξανόμενων κοινωνικών ανισοτήτων, η ανάπτυξη των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη σπουδαιότητα και αναγκαιότητα. Οι ερευνητικές δραστηριότητες όσων ασχολούνται με τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της επιστημονικής δραστηριότητας με διεθνή εμβέλεια, και αυτός είναι ένας ακόμη λόγος για να ενισχυθούν περαιτέρω⁶.

5. Παράρτημα ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΙΙ: *Για ένα νέο σύγχρονο μοντέλο πανεπιστημιακής μάθησης*

6. Παράρτημα ΕΝΟΤΗΤΑ V: *Ο ρόλος των πανεπιστημίων & ερευνητικών κέντρων στην παραγωγική ανασυγκρότηση*

Σήμερα στα πανεπιστήμια υπάρχουν πολλές κατηγορίες εργαζομένων και ο αριθμός όσων είναι με επισφαλείς συμβάσεις αυξάνεται επικίνδυνα. Δεν είναι δυνατόν να συνεχίσει αυτή η κατάσταση και να μην υπάρξει μία δραματική **αύξηση μόνιμων θέσεων** με κατοχύρωση του δικαιώματος της ελευθερίας στη διδασκαλία και έρευνα. Αποτελεί δέσμευση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ η σοβαρή αναβάθμιση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού ρόλου και της προοπτικής, συγκεκριμένων κατηγοριών προσωπικού. Ήδη κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς καταστάσεις η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ είχε προχωρήσει στην δημιουργία 1690 νέων θέσεων καθηγητών μελών ΔΕΠ και επιπλέον νομοθέτησε την **προκήρυξη κάθε θέσης που κενούται λόγω συνταξιοδότησης**⁷.

Ταυτόχρονα υπάρχουν και μία σειρά από **θέματα που πρέπει να συζητηθούν** με έναν συστηματικό τρόπο και να επιδιωχθούν ευρείες συναινέσεις για την αντιμετώπιση τους. Τέτοια είναι μεταξύ άλλων, το κλείσιμο του ιστορικού κύκλου των εισαγωγικών εξετάσεων, η πολλαπλή συμβολή των πανεπιστημίων στη διαμόρφωση του νέου χαρακτήρα του Λυκείου, το μέλλον των ιδιωτικών κολλεγίων, όπως επίσης και η κινητικότητα των φοιτητριών και φοιτητών ανάμεσα σε διαφορετικά Τμήματα. Ζητούμενο επίσης αποτελεί και η ώσμωση πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων στο πλαίσιο της υλοποίησης του ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας.

Στα νέα θέματα που χρειάζονται επεξεργασίες και συζητήσεις από τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας είναι και η ψηφιακή συνθήκη η οποία έχει επηρεάσει αναπότρεπτα όλες τις πτυχές της καθημερινότητας μας, με δραματικές επιπτώσεις και στους εκπαιδευτικούς θεσμούς. Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να συζητήσουμε τη **νέα πραγματικότητα** που διαμορφώνουν η διεθνής εμπέδωση διαδικτυακών μορφών εκπαίδευσης, η **πολλαπλή κρίση** (κλιματική, υγειονομική, οικονομική), καθώς και οι κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές. Επαναπροσδιορίζοντας θεσμούς, αξίες, την ίδια μας τη ζωή. Η δημοκρατία, η εργασία, οι διαδικασίες παραγωγής γνώσης, οι δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση, οι

7. Παράρτημα ΕΝΟΤΗΤΑ VI: *Ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό πανεπιστημίων*

πολιτισμικές παρεμβάσεις, οι ανθρώπινες σχέσεις, ο τρόπος που διαβάζουμε και άλλα πολλά επανανοηματοδοτούνται λόγω της ψηφιακής συνθήκης. Η νέα αυτή πραγματικότητα θέτει νέους όρους σε σχέση με την κοινωνικά επιδιωκόμενη γνώση, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τις αξιώσεις δημοκρατικής κοινωνικοποίησης, τις ιδιότητες και ικανότητες του σύγχρονου πολίτη⁸.

Για αυτό και η νέα περίοδος επιβάλλει να προχωρήσουμε στην κριτική συζήτηση και ολοκλήρωση των πρωτοβουλιών της περιόδου διακυβέρνησης από τον ΣΥΡΙΖΑ, τη συμπλήρωσή τους με όλα όσα είναι πλέον κρίσιμα και δεν κατέστη εφικτό να υλοποιηθούν μαζί και με όσα οι νέες συνθήκες επιβάλλουν για μια ριζοσπαστική μεταρρύθμιση στα πανεπιστήμια.

8. Παράρτημα ΕΝΟΤΗΤΑ VII: Ανοιχτά ζητήματα

■ ΤΟ ΝΕΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Βασικές προγραμματικές θέσεις & χαρακτηριστικά

Η ανώτατη εκπαίδευση και η έρευνα ως ενιαίο «οικοσύστημα»: ολοκληρωμένο, βιώσιμο, ποιοτικό, δημοκρατικό, αξιοκρατικό, αποτελεσματικό, διεπιστημονικό, εξωστρεφές, προσβάσιμο στη νέα γενιά.

Ολοκληρωμένο: κοινοί κανόνες και οριζόντια δικτύωση, ομοιογενής στελέχωση, άμβλυση των μεγάλων διαφορών στο πραγματικό κόστος φοίτησης από περιοχή σε περιοχή, που οδηγούν αθροιστικά σε ένα χάσμα «ελκυστικότητα» μεταξύ κεντρικών-περιφερειακών και ηπειρωτικών-νησιωτικών ΑΕΙ.

Βιώσιμο: συστηματική χρηματοδότηση και ορθολογική κατανομή των διαθέσιμων πόρων, συντήρηση των υπαρχουσών υποδομών και επέκτασή τους, σύγκλιση στον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Ποιοτικό: σύγχρονα προγράμματα σπουδών, βελτίωση αναλογίας φοιτητών και διδασκόντων, αναβάθμιση ακαδημαϊκού περιβάλλοντος και υποδομών, ενίσχυση φοιτητικής μέριμνας.

Δημοκρατικό: διαφάνεια, λογοδοσία, απολογισμός πεπραγμένων, ελευθερία διακίνησης ιδεών, συμμετοχικότητα, πλουραλισμός, αποδοχή της διαφορετικότητας, ασφάλεια με δημοκρατία

Αξιοκρατικό: διασφάλιση ίσων ευκαιριών και ανοιχτών διαδικασιών σε θέματα που αφορούν σε φοιτητές και διδάσκοντες, ποιοτική αξιολόγηση και υποστηρικτικές δομές βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου.

Αποτελεσματικό: απόκτηση γνώσεων, εμπειριών και δεξιοτήτων, ολοκλήρωση των σπουδών στον προβλεπόμενο χρόνο, υψηλότερο ποσοστό αποφοίτησης, καταγραφή πορείας αποφοίτων.

Διεπιστημονικό: η σύγχρονη επιστήμη έχει καταργήσει τα στεγανά ανάμεσα στα διάφορα επιστημονικά πεδία, αμβλύνοντας το μοντέλο της υπερ-εξειδίκευσης που οδηγεί σε περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες, με αποτέλεσμα τη μειωμένη απορρόφηση στην αγορά εργασίας. Σε κάποιους κλάδους, η «βασική» επιστήμη δύσκολα πια ξεχωρίζει από την «εφαρμοσμένη» και επιβάλλεται η ενιαία θεραπεία τους. Βέβαια η διεπιστημονικότητα δεν πρέπει να υποκαθιστά την παροχή συγκροτημένης και ολοκληρωμένης γνώσης στις επιμέρους επιστήμες. Για αυτό και το Τμήμα αποτελεί την ακαδημαϊκή μονάδα για τα υπάρχοντα και τα νέα γνωστικά αντικείμενα στο πανεπιστήμιο.

Συμπεριληπτικό: κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης των πολιτών στην ανώτατη εκπαίδευση με βαθμιαία αποδυνάμωση όλων των φραγμών. Αυτό πρακτικά σημαίνει καλή εγκύκλιος μόρφωση, καλή προετοιμασία στην Γ' Λυκείου και αποδυνάμωση της εξάρτησης στην παραπαιδεία.

Εξωστρεφές: κινητικότητα διδασκόντων και φοιτητών, διεθνείς συνεργασίες για διδασκαλία και έρευνα, συμμετοχή στις ευρωπαϊκές συμπράξεις πανεπιστημίων.

■ 70 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ & ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

A. Νέο διδακτικό & διοικητικό προσωπικό

Στόχος: Η ανανέωση του Πανεπιστημίου με προσλήψεις νέων επιστημόνων σε μόνιμες θέσεις, διοικητικού και τεχνικού προσωπικού, που θα στελεχώσουν τις αναβαθμισμένες δομές. Να φτάσει ο λόγος διδασκόντων προς φοιτητές (σήμερα από το 1 προς 40) τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (1 προς 17) και να εξασφαλισθεί ακαδημαϊκή επάρκεια με κάλυψη όλων των γνωστικών αντικειμένων.

Χρηματοδότηση: Εθνικοί πόροι

1. Διπλασιασμός του αριθμού μελών ΔΕΠ, σε βάθος τετραετίας - 2.000 διορισμοί/έτος.
2. Διπλασιασμός της χρηματοδότησης των ΑΕΙ, σε βάθος τετραετίας.
3. Αυστηρή τήρηση του νόμου που απαιτεί την προκήρυξη κάθε θέσης που κενούται από συνταξιοδότηση μέλους ΔΕΠ.
4. Διοικητικό προσωπικό όλων των κατηγοριών: αύξηση τουλάχιστον 15%.
5. Μικρά ή νέα Τμήματα: τουλάχιστον 20 μέλη ΔΕΠ.
6. Ενόψει της άμεσης ανάγκης ανοίγματος των ελληνικών Πανεπιστημίων στους -υψηλής κατάρτισης και μόρφωσης- νέους επιστήμονες, σταδιακή κατάργηση της δυνατότητας διπλής διδασκαλίας των μελών ΔΕΠ (συμπεριλαμβανομένου του ΕΑΠ).
7. Ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της αξιοκρατίας σε όλες τις ακαδημαϊκές διαδικασίες.
8. Αύξηση της μισθοδοσίας όλων όσων εργάζονται στη διδασκαλία και την έρευνα στα πανεπιστήμια (ΔΕΠ, ΕΔΙΠ, ΕΕΠ, ΕΤΕΠ).
9. Πλήρης αποσαφήνιση των διαδικασιών μονιμοποίησης στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή.

B. ΝΕΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Στόχος: Η υπεράσπιση του δημόσιου και αυτοδιοικούμενου Πανεπιστημίου. Η άμεση, ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, με μέριμνα για τις ανισότητες και τις γεωγραφικές ιδιομορφίες.

Μέσα: Νομοθετικές παρεμβάσεις και χρήση εθνικών μηχανισμών

- 10.** Καθιέρωση της δυνατότητας ελεύθερης πρόσβασης σε Πανεπιστημιακά Τμήματα στα οποία η ζήτηση και οι προσφερόμενες θέσεις το επιτρέπουν. Πιλοτικό πρόγραμμα ελεύθερης εισαγωγής από το Λύκειο για μία 5ετία, με επαναξιολόγηση του θεσμού.
- 11.** Καθιέρωση διαδικασιών ριζικής αναβάθμισης του απολυτηρίου με τη διδασκαλία λίγων μαθημάτων σε πολλές ώρες στην Γ' Λυκείου και συνολική εξασφάλιση και αξιοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών.
- 12.** Θεσμοθέτηση στο ΠΠΣ της δυνατότητας εσωτερικής μετακίνησης των φοιτητών/τριών (κατά το πρότυπο του Erasmus) και μερικής επιλογής περιορισμένου αριθμού μαθημάτων από άλλο Τμήμα/Πανεπιστήμιο, με ενίσχυση των δομών φοιτητικής μέριμνας.
- 13.** Εθνικό πρόγραμμα Erasmus Εσωτερικού για μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες.
- 14.** Δωρεάν λειτουργία/φοίτηση των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), κάλυψη με δημόσια δαπάνη (10 εκατομμυρίων €/έτος) των ανελαστικών τους εξόδων και παράλληλη κατάργηση κάθε επιπλέον αμοιβής των διδασκόντων.
- 15.** Ριζικός επανασχεδιασμός των διαδικασιών αξιολόγησης των πανεπιστημίων με τη σύνταξη ενός δημοκρατικού σχεδίου νόμου.

- 16.** Διετή προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης σε όλα τα ΑΕΙ. Σε αυτά θα εισάγονται χωρίς εξετάσεις οι απόφοιτοι των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑΛ), θα παρέχουν επαγγελματικό πιστοποιητικό ευρωπαϊκών προδιαγραφών, και θα περιλαμβάνουν αμειβόμενη πρακτική άσκηση σε συνεργασία με τοπικούς παραγωγικούς φορείς. Η λειτουργία τους θα προϋποθέτει συμφωνίες των Πανεπιστημίων με τοπικούς παραγωγικούς φορείς.
- 17.** Ενίσχυση του προγράμματος ανοικτών ακαδημαϊκών ηλεκτρονικών συγγραμμάτων (Πρόγραμμα Κάλλιπος).
- 18.** Κατάργηση της πανεπιστημιακής αστυνομίας.
- 19.** Κατάργηση της Ελάχιστης Βάσης Εισαγωγής.
- 20.** Κατάργηση της διάταξης για την ανώτατη χρονική διάρκεια σπουδών $n + \frac{v}{2}$.
- 21.** Κατάργηση της ισοτιμίας πτυχίων Πανεπιστημίων και Κολλεγίων.
- 22.** Κατάργηση των ξενόγλωσσων προγραμμάτων προπτυχιακών σπουδών, καθώς αυτά δεν υπηρετούν καμία ακαδημαϊκή ανάγκη/αναγκαιότητα στο Ελληνικό πανεπιστήμιο. Ειδική εξαίρεση με ειδικό νόμο, για πολιτιστικούς και ιστορικούς λόγους, ένα ΔΩΡΕΑΝ αγγλόφωνο προπτυχιακό πρόγραμμα, όπως αυτό που είχε ιδρυθεί στο ΕΚΠΑ με αντικείμενο «Αρχαιολογία, Ιστορία και Φιλολογία στην αρχαία Ελλάδα» ή άλλα τέτοια παρεμφερή προγράμματα.
- 23.** Ενθάρρυνση διατμηματικών συνεργασιών, συνεργειών πανεπιστημιακών Τμημάτων με ερευνητικά Ινστιτούτα/Κέντρα, νέα προγράμματα σπουδών, με ορισμένο αριθμό μαθημάτων προπτυχιακού-μεταπτυχιακού επιπέδου από συγγενή Τμήματα, χωρίς να θίγονται η επιστημολογική αυτοτέλεια των γνωστικών αντικειμένων και η ακαδημαϊκή ανά τμήματα οργάνωση, διασφαλίζοντας παράλληλα τον ενιαίο και αδιάσπαστο τίτλο σπουδών. Τα μαθήματα αυτά μπορεί να θεωρούνται ως επιπλέον μαθήματα και να εγγράφονται στο πτυχίο όταν ολοκληρωθούν τα μαθήματα του Τμήματος που είναι απαραίτητα για την κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων του Τμήματος.

- 24.** Ενίσχυση και υποστήριξη της διεθνοποίησης των ελληνικών πανεπιστημίων με όρους ακαδημαϊκότητας, συνεργασίας και ισότητας, με συμμετοχή περισσότερων Ιδρυμάτων στα δίκτυα των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, όπως: ΕΚΠΑ (CIVIS), ΑΠΘ (EPICUR), ΓΠΑ (CONEX US), ΕΛΜΕΠΑ (ATHENA), Αιγαίου (ERUA), Θεσσαλίας (INVEST), Πολυτεχνείο Κρήτης (EURECA-PRO). Σήμερα υπάρχουν 41 Ευρωπαϊκά Πανεπιστημιακά δίκτυα με 280 πανεπιστήμια, με τη συμμετοχή 7 ελληνικών πανεπιστημίων σε αντίστοιχα δίκτυα. Κατά τα επόμενα χρόνια ο αριθμός των δικτύων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων θα αυξηθεί σε περισσότερα από 60 δίκτυα με συμμετοχή 500+ πανεπιστημίων. Η εμπλοκή των ελληνικών πανεπιστημίων δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να οδηγήσει ούτε στη μείωση των ετών διδασκαλίας αλλά ούτε και στην επιβολή διδασκόντων στα προπτυχιακά προγράμματα.
- 25.** Νέα οργανογράμματα και ίδρυση Μονάδας παρακολούθησης-καταγραφής αποφοίτων σε όλα τα ΑΕΙ.
- 26.** Θεσμοθέτηση του Συνηγόρου του Φοιτητή σε κάθε πανεπιστήμιο.
- 27.** Επαναπροσδιορισμός των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), όπου τα προβλήματα έχουν συσσωρευτεί και πολλαπλασιαστεί. Επαναπροσδιορισμός των προσφερομένων ειδικοτήτων σε συνάρτηση με τα διετή προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- 28.** Ριζικός εμπλουτισμός και ενίσχυση των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών και σπουδαστηρίων (με ειδικό τμήμα πολλαπλών αντιτύπων για τα εγχειρίδια που προτείνονται για τα μαθήματα) καθώς και αξιοποίηση των νέων ψηφιακών δυνατοτήτων για την αντικατάσταση του μοναδικού (και υπερ-δαπανηρού) συγγράμματος. Τα έγχαρτα συγγράμματα σήμερα κοστίζουν τουλάχιστον 50 εκατ. €/έτος, συνδέονται με το «εξεταστικό-κεντρικό» μοντέλο, ενώ συχνά δεν παραλαμβάνονται και δεν αξιοποιούνται από τους φοιτητές.
- 29.** Συλλογική επιμέλεια διδακτικής γνωστικών αντικειμένων και υλικού από ομάδες διδασκόντων (curators), αποθετήρια υλικού (@HEAL). Από το σύγγραμμα στο εκπαιδευτικό υλικό και τον μαθησιακό πλουραλισμό.

30. Συνεργασία με τους εκδοτικούς οίκους με πολυετή προγραμματισμό (20 εκατ. €/έτος) μέσω του «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» με σκοπό την: α) ανάπτυξη «μη-γραμμικών ψηφιακών συγγραμμάτων» (αλληλεπιδραστικά, πολυμεσικά, με δυνατότητα πολλαπλών διαδρομών συλλογικής και πολυαισθητηριακής μάθησης), β) ανάπτυξη νέων μεθόδων και υλικού: παιγνιοποίηση, υβριδική μάθηση (mobile/digital).
31. Συνδρομές σε διεθνείς «βιβλιοθήκες-υπηρεσίες» (μελέτες περίπτωσης, αποθετήρια, προσομοιώσεις).
32. Ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης ατόμων με ιδιαίτερες ανάγκες (πρόσθετος εξοπλισμός και εξειδικευμένα προγράμματα εργαστηριακής εκπαίδευσης).
33. Εθνικό πρόγραμμα εκλαΐκευσης της Επιστήμης μέσω των Κέντρων Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ).
34. Εθνικό πρόγραμμα θερινών σχολείων.
35. Επανασύσταση του Εθνικού Κέντρου Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών.
36. Περαιτέρω απλοποίηση και ευελιξία στο πλαίσιο λειτουργίας των ΕΛΚΕ.
37. Ενίσχυση του ερευνητικού έργου και των εφαρμογών ανοιχτών τεχνολογιών, αξιοποίηση θεσμών διαμοιρασμού και «ομότιμης παραγωγής» της επιστημονικής έρευνας.

Γ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

38. Ανασύνθεση των δημοσιονομικών ιεραρχήσεων και εργαλείων προς ενίσχυση των δημόσιων δαπανών για την Παιδεία.
39. Ριζική ενίσχυση των υποτροφιών σε νέους επιστήμονες, υποψήφιους διδάκτορες, μεταδιδάκτορες.

40. Αύξηση του φοιτητικού επιδόματος (από τα 1.000 στα 1.500 €/έτος για 40.000 φοιτητές).
41. Ειδική χρηματοδότηση και στελέχωση των Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Κέντρων.
42. Υποστήριξη της χρηματοδότησης του Ελληνικού Ιδρύματος Έρευνας & Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ), ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου και του σκοπού ίδρυσής του που είναι η υποστήριξη της έρευνας και του ανθρωπίνου δυναμικού - κυρίως των νέων.
43. Αυτόματη κάλυψη όλων των πάγιων λειτουργικών εξόδων (με επανεκκίνηση για τα ΑΕΙ που έχουν χρέη ΔΕΗ/νερό) με τον τακτικό προϋπολογισμό σε όλα τα ΑΕΙ.
44. Χρηματοδότηση των ΑΕΙ με πρόγραμμα 5ετίας, που δεν μπορεί να αλλάξει προς τα κάτω.
45. Διεύρυνση των κανόνων για τη χρήση αποθεματικού ΑΕΙ για την κάλυψη σημαντικών αναγκών στην εκπαίδευση, έρευνα, υποδομές και στελέχωση.
46. Εθνικό μητρώο εξοπλισμού, που ανανεώνεται σε πραγματικό χρόνο.

Δ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

47. Ανασύσταση του υπουργείου Παιδείας & Θρησκευμάτων, σύμφωνα με παραδείγματα και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ως εξής: α) Υπουργείο Πανεπιστημίων και Έρευνας (για τριτοβάθμια και έρευνα), με μόνιμη υπαγωγή της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ) στο Υπουργείο αυτό, β) Υπουργείο Εκπαίδευσης (για πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, επαγγελματική, ειδική), γ) υπαγωγή Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων σε έναν από τους υπουργούς Επικρατείας.
48. Επίλυση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων διαφόρων Πανεπιστημιακών Τμημάτων και των πρώην ΤΕΙ.

- 49.** Θέσπιση βαθμίδας Έκτακτου Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΕΔΕΠ), με πλήρη και θεσμική διασφάλιση των εργασιακών σχέσεων, νομοθετική ρύθμιση αναγνώρισης προϋπηρεσίας, και ισομερής χρηματοδότηση της έρευνας.
- 50.** Συστηματική μελέτη και συζήτηση για το πώς τα πανεπιστήμια θα εμπλακούν στην παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας και τι αυτό σημαίνει για τη δομή και τη λειτουργία τους.
- 51.** 20^{μελές} Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, με μόνο αντικείμενο την επεξεργασία Εθνικού προγράμματος εκπαίδευσης και ακαδημαϊκής έρευνας (Χάρτης) που αναμορφώνεται ανά 10ετία.
- 52.** Αποκατάσταση του Ασύλου και αναδιατύπωση της έννοιας των Ακαδημαϊκών ελευθεριών.
- 53.** Επαναπροσδιορισμός της αξιολόγησης στα πανεπιστήμια. Ανασυγκρότηση και αλλαγή του θεσμικού πλαισίου και του ρόλου της ΕΘΑΑΕ.
- 54.** Κατάργηση της διάταξης που εξισώνει τα πτυχία κολλεγίων και Πανεπιστημίων.
- 55.** Απαγόρευση συμμετοχής συγγενών έως τετάρτου βαθμού συγγένειας στο ίδιο εκλεκτορικό σώμα (σε εφαρμογή πρόσφατης σχετικής απόφασης του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου).
- 56.** Νέα οργανογράμματα/Ίδρυση Μονάδας προετοιμασίας ερευνητικών προτάσεων σε όλα τα ΑΕΙ.
- 57.** Περιφερειακά Ακαδημαϊκά Συμβούλια (όπως είχε προβλέψει ο ν.4485).
- 58.** Σύζευξη Πανεπιστημίων με Ερευνητικά Κέντρα στο πλαίσιο του Ενιαίου χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας.

Ε. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Στόχος: Η κάλυψη επείγουσών κτιριακών αναγκών και υποδομών με νέες δομές εντός του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου, καθώς και η δημιουργία προϋποθέσεων για οικονομία κλίμακας.

Χρηματοδότηση: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, ΕΣΠΑ, Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης, ΣΔΙΤ. Αποπληρωμή από ΠΔΕ (βλ. Hellenic Universities, ΕΛΙΔΕΚ)

59. Διαμόρφωση Εθνικού Σχεδίου Φοιτητικής Στέγης με υλοποίηση σε βάθος δεκαετίας.
60. Νέες φοιτητικές εστίες για τουλάχιστον το 15% των ενεργών φοιτητών σε κάθε ΑΕΙ.
61. Κτίρια νέων Τμημάτων και Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Κέντρων.
62. Εργαστηριακός εξοπλισμός νέων Τμημάτων & Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Κέντρων.
63. Ενεργειακή αναβάθμιση σε όλα τα κτίρια.
64. Μονάδες πειραματόζων με ευρωπαϊκές προδιαγραφές σε όσα ΑΕΙ υφίσταται η σχετική ερευνητική δράση.
65. Αποθήκες (stock rooms) αναλωσίμων υλικών σε όλα τα ΑΕΙ.
66. Συμβάσεις ελέγχου/επιδιόρθωσης (service contracts) για όλον τον βαρύ εξοπλισμό.
67. Αντικατάσταση τουλάχιστον του 50% του πεπαλαιωμένου εξοπλισμού.
68. Αναμόρφωση τεχνικών υπηρεσιών και δημιουργία μηχανουργείων.
69. Πρόσληψη μηχανικών με σύμβαση για την ολοκλήρωση των έργων υποδομής.
70. Προμήθεια ηλεκτροκίνητων λεωφορείων (shuttle buses) για μεταφορά προσωπικού και φοιτητών ανάμεσα σε διαφορετικά campuses.

■ **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ** (θεωρητικό πλαίσιο, διαπιστώσεις, προτάσεις & πολιτικές)

~ **ΕΝΟΤΗΤΑ Ι** ~

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Το πανεπιστήμιο λαιδορείται και συκοφαντείται. Τα τελευταία 20 χρόνια υπάρχουν συχνά απαξιωτικές αναφορές για τα πανεπιστήμια στα ΜΜΕ, αλλά και από πολιτικούς. Πολλά από αυτά είναι υπαρκτά προβλήματα, όχι απαραίτητα τα σοβαρότερα, αλλά διογκώνονται για λόγους (πολιτικής) σκοπιμότητας. Τη μια στιγμή, η κοινωνία καμαρώνει για τα παιδιά της που πέρασαν στο πανεπιστήμιο και την επόμενη, τους στηλιτεύει ως «τεμπέληδες» φοιτητές, ενώ οι πανεπιστημιακοί παρουσιάζονται ότι φοβούνται να αξιολογηθούν. Όμως η πραγματικότητα είναι πως το πανεπιστήμιο αποτελεί την πτυχή του ελληνικού Δημοσίου που **πρωτοπόρα ενστερνίστηκε και εφαρμόζει αξιολόγηση.**

Τα τελευταία δέκα χρόνια, επιτροπές πανεπιστημιακών του εξωτερικού αξιολόγησαν εις βάθος τα ελληνικά πανεπιστήμια και σε πολλές περιπτώσεις, η αξιολόγησή τους ήταν ιδιαίτερα θετική. Και βέβαια οι πανεπιστημιακοί αξιολογούνται κάθε φορά που κρίνονται, και μάλιστα με ανοικτές διαδικασίες, κάτι που δε συμβαίνει στα περισσότερα πανεπιστήμια στο εξωτερικό, όπου κρίνονται αυτοτελώς για την επόμενη βαθμίδα. Συχνά προβάλλεται μια λανθασμένα αρνητική **στερεοτυπική εικόνα** για το πανεπιστήμιο και δεν αναδεικνύονται τα επιτεύγματά του.

Η νεοφιλελεύθερη προσέγγιση αμφισβητεί το πανεπιστήμιο ως δημόσιο και μαζικό χώρο γνώσης, καλλιέργειας, κοινωνικοποίησης και πολιτικοποίησης. Μεγάλο μέρος της κοινωνίας και του πολιτικού συστήματος κατανοεί τη σημασία του πανεπιστημίου για την κοινωνική κινητικότητα, όχι όμως και την τεράστια σημασία του για την καλή λειτουργία της κοινωνίας και την αναπτυξιακή διαδικασία. Σημαντικό ρόλο παίζει η στενή αντίληψη που συνδέει το πανεπιστήμιο αποκλειστικά με την εργασία, ενώ δεν αναγνωρίζεται η σημασία του ως τόπου

ευρύτερης καλλιέργειας και διεύρυνσης των πνευματικών οριζόντων, ιδίως για ανθρώπους που προέρχονται από μη προνομιούχα κοινωνικά περιβάλλοντα. Οι πανεπιστημιακοί εκτός από τα επιστημονικά τους επιτεύγματα, πρέπει να αντιλαμβάνονται και την κοινωνική ευθύνη του ρόλου τους.

Το πανεπιστήμιο αποτελεί έναν εμβληματικό θεσμό που μπορεί να συνεισφέρει στις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας. Παρά τις αντιξοότητες, τα ελληνικά ΑΕΙ λειτουργούν ικανοποιητικά και παράλληλα κατέχουν αρκετά καλές θέσεις στις διεθνείς κατατάξεις. Η εξαιρετική ποιότητα μιας σημαντικής μερίδας των πτυχιούχων τους αναγνωρίζεται από ξένα πανεπιστήμια, πολυεθνικές επιχειρήσεις. Η ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα έχει καλές επιδόσεις ως προς τον αριθμό δημοσιεύσεων και ετεροαναφορών, ενώ είναι εξαιρετικά επιτυχής στην ανάληψη ανταγωνιστικών ερευνητικών προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. **Πολλοί Έλληνες πανεπιστημιακοί βρίσκονται στο 2% των επιστημόνων με τη μεγαλύτερη επιρροή παγκοσμίως στο αντικείμενό τους.** Μετά από μια πολυεπίπεδη κρίση που δεν είναι απλά μετάβασης αλλά δομική, μειώνονται οι αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας. Επιπλέον, η συνθήκη της πανδημίας επαναφέρει και νομιμοποιεί τις δυνατότητες άσκησης δημόσιων πολιτικών στο πανεπιστήμιο και στη χώρα.

Οι μεταβολές του διεθνούς ακαδημαϊκού συστήματος στο περιβάλλον της πανδημίας πρέπει να κατανοηθούν όχι ως συγκυριακές αλλά ως εν δυνάμει δομικές. Αυτές τις μεταβολές δεν τις προκάλεσε αποκλειστικά η πανδημία αλλά σίγουρα τις επιτάχυνε. Φαίνεται ότι διαμορφώνονται και εμποδώνονται νέες ιεραρχίες και διαχωρισμοί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την έρευνα. Δίχως να δαιμονοποιήσουμε και να απεμπολήσουμε την ψηφιακή συνθήκη και την εξ αποστάσεως διδασκαλία, ως συμπληρωματικό μέσο εκπαίδευσης και χρήσιμο εκπαιδευτικό εργαλείο, πρέπει να **αντισταθούμε στις νέες ανισότητες** που παράγονται σε αυτό το πλαίσιο. Το πανεπιστήμιο πρέπει να απαντήσει στις νέες προκλήσεις που εκδηλώθηκαν στο περιβάλλον της πανδημίας και όχι να καθοδηγηθεί μηχανιστικά από αυτές.

Χρειαζόμαστε επιτακτικά ένα πανεπιστήμιο εν μέρει δεσμευμένο και εν μέρει αποστασιοποιημένο από τα επείγοντα της συγκυρίας. Η αριστερή πολιτική για το πανεπιστήμιο πρέπει να συνδυάσει δύο θεωρούμενα ως αντιφατικά πλαίσια που το ένα θέτει προτεραιότητες και το άλλο λειτουργεί με μοντέλα παραγωγής και μετάδοσης της γνώσης χωρίς τελεολογικούς περιορισμούς. Το ένα επιλύει υπαρκτά επείγοντα προβλήματα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και το άλλο αναγνωρίζοντας την αυταξία της γνώσης δημιουργεί γνωσιακή παρακαταθήκη για το μέλλον. Η ιστορία της επιστήμης ξεκάθαρα δείχνει ότι η δυνατότητα αποστασιοποίησης από τα επείγοντα συνιστά βασικό δημιουργικό πυλώνα της επιστήμης, των γραμμάτων και των τεχνών και ότι τα πιο σημαντικά άλματα έγιναν όταν η έρευνα κινούνταν εκτός των κυρίαρχων επιστημολογικών επιταγών.

Μια αριστερή πολιτική για το πανεπιστήμιο πρέπει να βασίζεται σε τεκμηριωμένα στοιχεία και όχι μόνο σε θεωρητικές αναλύσεις. Να σχεδιάσουμε μεθοδικά την εκπαιδευτική πολιτική στη βάση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων για να υπερβούμε τις κοινοτυπίες και τα στερεότυπα.

Η προγραμματική πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να έχει χρονικό βάθος στο μέλλον που υπερβαίνει τον ορίζοντα μιας κυβερνητικής θητείας. Δεν αποτελεί πρόγραμμα τελικού σκοπού. Να είναι φιλόδοξη, ώστε να μην εμφανιστεί ως εργαλειακή, αλλά παράλληλα ρεαλιστική και υλοποιήσιμη εξασφαλίζοντας στέρεες συμμαχίες στην πανεπιστημιακή κοινότητα και στην κοινωνία. Να προνοεί για την υπέρβαση ζητημάτων και αναγκαίων ρήξεων όπου χρειάζεται, όπως η υπέρβαση του νομικού φορμαλισμού και πληθωρισμού των μεταρρυθμίσεων («πάλι και άλλους νόμους;»), η ανάγκη συλλογικής διαβούλευσης, η ύπαρξη μηχανισμών αξιολόγησης και επανασχεδιασμού, οι παγιωμένες δομές εξουσίας στο κράτος και στην κοινωνία.

8) Μια αριστερή πολιτική για το πανεπιστήμιο ή θα είναι συστημική και ολιστική ή δεν θα υπάρξει. Το συστημικό στοιχείο αφορά:

- α. στο εύρος της πολιτικής παρέμβασης (να αφορά τα πάντα και να είναι φιλόδοξη στο μέγιστο βαθμό αναφορικά με το χρηματοδοτικό και θεσμικό πλαίσιο και την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και των υποδομών βάζοντας ταυτόχρονα προτεραιότητες),
- β. στον ολιστικό της χαρακτήρα (όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια θα ωφεληθούν εάν τα περιφερειακά ενισχυθούν παραπάνω και βελτιωθούν περαιτέρω, όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια θα χάσουν εάν υποβαθμιστούν τα περιφερειακά πανεπιστήμια),
- γ. στη σύνδεσή της με το ευρύτερο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας.

Η σύνδεση αυτή θα συγκροτεί τις δεσμεύσεις του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ για παραγωγή γνώσης, γραμμάτων και τεχνών που θα απαντούν στις προτεραιότητες μιας κοινωνικά δίκαιης και περιβαλλοντικά βιώσιμης ανάπτυξης, στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού σε Ελλάδα και εξωτερικό, στην ενίσχυση της κοινωνικής και περιφερειακής συνοχής και της κοινωνικής ισότητας, στην πραγματική διεθνοποίηση χωρίς εκπτώσεις αγοραίων προσανατολισμών, στη σύνδεση με κλάδους αιχμής της οικονομίας. Να σκεφτούμε όχι στη βάση του «τι σήμερα ζητάει η αγορά», αλλά στη βάση του «**τι κοινωνίες και οικονομίες θέλουμε να δημιουργήσουμε**», χωρίς να υποτιμάμε τον ρόλο των πανεπιστημίων στην παροχή και γνώσεων που συνεισφέρουν στην ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας. Να προτείνουμε θεσμικές και χρηματοδοτικές παρεμβάσεις που θα έχουν ως βασικό κριτήριο όχι τόσο την «παρούσα κατάσταση» (λογική επίδοσης) των πανεπιστημίων αλλά το «πού θέλουμε να πάμε» τα ελληνικά πανεπιστήμια (λογική στρατηγικών ανάπτυξης).

Η Ελλάδα δεν έχει πρόβλημα «υπερεκπαίδευσης» αλλά αναπτυξιακού υποδείγματος. Στη χώρα μας υπάρχει αναμφίβολα μια αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας των επιστημόνων. Παρατηρούνται υψηλά ποσοστά ανεργίας, υποαπασχόλησης και ετεροαπασχόλησης μεταξύ των επιστημόνων εδώ και πολλά χρόνια, και βέβαια ένας μεγάλος αριθμός επιστημόνων έφυγε στο εξωτερικό. Αυτή η διαπίστωση οδηγεί κάποιους να θεωρούν ότι υπάρχει «υπερεκπαίδευση» στην Ελλάδα και συνεπώς ότι χρειάζεται να μειωθεί ο αριθμός

των εισακτέων στα πανεπιστήμια. Είναι άδικο, αυθαίρετο και αντιπαραγωγικό να κατηγορείται και να χρεώνεται στο πανεπιστήμιο η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και η ολιγωρία, εάν όχι άρνηση, των επιχειρήσεων να εκσυγχρονιστούν. Δεν πρέπει να τιμωρηθούν για αυτό οι νέοι που θέλουν να σπουδάσουν. Κάτι που η κυβέρνηση της ΝΔ έκανε με την εφαρμογή της ελάχιστης βάσης εισαγωγής. **Το ποσοστό των φοιτούντων και αποφοίτων από τα πανεπιστήμια στην Ελλάδα υπολείπεται του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**

Συγκεκριμένα το ποσοστό των πτυχιούχων στον συνολικό πληθυσμό στην Ελλάδα είναι κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ. Κατά την περίοδο 2009-2019, για τις ηλικίες 25-64 ετών στην Ελλάδα το ποσοστό ήταν 28%, όταν ο μέσος όρος της ΕΕ-28 ήταν 29,2%. Για το 2019, για τις ηλικίες 25-64 ετών, το ποσοστό των πτυχιούχων ήταν αντίστοιχα 31,9% στην Ελλάδα, έναντι 33,3% στην ΕΕ-28, το οποίο δεν θα χαρακτηρίζονταν ως «υπερεκπαίδευση».

Η αναντιστοιχία στην προσφορά και ζήτηση εργασίας των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οφείλεται στην περιορισμένη ζήτηση για επιστήμονες από την ελληνική οικονομία. Επομένως, **η λύση βρίσκεται στην αύξηση της ζήτησης και όχι στη μείωση της προσφοράς**, σε ένα αναπτυξιακό άλμα που σχετίζεται με την προηγμένη οικονομία της γνώσης, στην οποία πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα πρωταγωνιστούν. Χρειάζεται να γίνει κατανοητή η ανάγκη αλλαγής του αναπτυξιακού υποδείγματος της χώρας προς την κατεύθυνση της «οικονομίας της γνώσης», με μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων, και προς έναν σαφή παραγωγικό μετασχηματισμό (ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής), που προϋποθέτει την ύπαρξη υψηλά εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Αυτή η απουσία κατανόησης θα οδηγήσει σε περαιτέρω υποβάθμιση τη χώρα, καθώς θα την εμπλέκει βαθύτερα στην λεγομένη «παγίδα των χωρών του μεσαίου εισοδήματος».

~ ΕΝΟΤΗΤΑ II ~

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Διαφύλαξη και ενίσχυση του πλουραλισμού και της δημοκρατίας στο πανεπιστήμιο. Για πολλούς αιώνες τα πανεπιστήμια παραμένουν χώροι πλουραλισμού. Στα πανεπιστήμια συνυπάρχουν, συγκρουόμενες πολλές φορές, διαφορετικές αντιλήψεις και διαφορετικές πρακτικές. Αυτή ακριβώς η **ιστορικά διαμορφωμένη κουλτούρα συγκρουσιακής συνύπαρξης των διαφορετικότητων** αποτελεί συγκροτητικό στοιχείο των πανεπιστημίων και προϋπόθεση για την ενίσχυση διαφορετικών μορφών δημοκρατίας, η οποία έχει επιφέρει εντυπωσιακές συνθέσεις και προωθητικές κατευθύνσεις στα πανεπιστήμια. Επιπλέον, στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα και, κυρίως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα πανεπιστήμια υπήρξαν χώροι πειραματισμού και καθιέρωσης νέων μορφών δημοκρατίας.

Εάν η δημοκρατία δοκιμάζεται στην κατοχύρωση των μειοψηφιών και όχι μόνον με την αποκλειστική πραγμάτωση της άποψης των πλειοψηφιών, τότε τα πανεπιστήμια αποτελούν έναν από τους πιο πρωτοπόρους θεσμούς της δημοκρατίας. Η αλλοίωση της δημοκρατικής λειτουργίας των πανεπιστημίων αποτελεί ένα διαχρονικό στόχο του νεοφιλελευθερισμού. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες στο εξωτερικό, και πιο πρόσφατα στη χώρα μας, επιχειρείται μια **βαθμιαία υπονόμευση και μετασχηματισμός** αυτής της δημοκρατικής λειτουργίας των πανεπιστημίων. Αποκορύφωμα αποτελεί η «*διευθυντική*» προσέγγιση «*τύπου μάνατζερ*» της διοίκησης των πανεπιστημίων και η επιβολή κριτηρίων ιδιωτικών επιχειρήσεων ως προς την αποτελεσματικότητα και απόδοσης τους - δύο ιδιαίτερα προβληματικές έννοιες όταν αυτές αναφέρονται στα πανεπιστήμια.

Ενίσχυση της συλλογικότητας και της συνεργασίας στο πανεπιστήμιο. Ο ατομικισμός αποτελεί βασική ιδεολογία του νεοφιλελευθερισμού και καλλιεργείται συστηματικά ως κυρίαρχη ιδεολογία. Η **αποτελεσματικότητα** (όπως την εννοεί ο καθένας) γίνεται αυτοσκοπός, οι δημοκρατικές διαδικασίες συχνά παραβλέπονται δήθεν ως χρονοβόρες και

«αναποτελεσματικές». Αλλά και η μερίδα των πανεπιστημιακών που δεν υιοθετούν τον ατομικισμό, νιώθουν αβοήθητοι, κουρασμένοι, απογοητευμένοι και εν τέλει αποστασιοποιημένοι, με αποτέλεσμα την περαιτέρω απεμπλοκή τους από την καθημερινότητα του πανεπιστημίου.

Βελτίωση εργασιακών συνθηκών και πρόσβαση όλων στα διαθέσιμα μέσα για την ανάπτυξη της διδασκαλίας και έρευνας και την παραγωγή νέας γνώσης. Ολοένα και μειώνεται ο αριθμός των διδασκόντων καθηγητών με μόνιμη σχέση εργασίας και αντικαθίσταται με έκτακτο προσωπικό, για το οποίο δεν υπάρχει εργασιακή προοπτική και αξιοπρεπές πλαίσιο λειτουργίας. Οι συνθήκες εργασίας, ο κατακερματισμός των συμβάσεων εργασίας και η ολοένα απειλούμενη μονιμότητα του πολύμορφου διδακτικού προσωπικού υπονομεύουν τη δημοκρατία. Είναι ένα διεθνές φαινόμενο και όχι μόνον ελληνικό που προκαλεί **αίσθημα αδικίας και άνισης μεταχείρισης.** Δεν μπορεί, όμως, να υπάρχει δημοκρατία στα πανεπιστήμια εάν δεν υπάρχουν συνθήκες εργασίας που να σέβονται τους εργαζόμενους και να τους κατοχυρώνουν εκείνες τις προϋποθέσεις, ώστε αυτοί να μπορούν να συμμετέχουν ελεύθερα, ουσιαστικά και ισότιμα σε πολλές πλευρές της πανεπιστημιακής καθημερινότητας. Οι παραπάνω καταστάσεις δημιουργούν συνθήκες στασιμότητας, με απουσία εξέλιξης, ανανέωσης και εγρήγορσης ώστε να διαφυλαχθούν τα δημοκρατικά χαρακτηριστικά του πανεπιστημίου που μορφοποιήθηκαν και καθιερώθηκαν μετά από σύνθετους αγώνες των περασμένων δεκαετιών.

Θεσμική ενίσχυση της διδασκαλίας με την αναγνώριση και ανάδειξη της ως πυλώνα της μάθησης και της πανεπιστημιακής λειτουργίας. Όλο και περισσότεροι πανεπιστημιακοί, λόγω της αντικειμενικής πίεσης να δημοσιεύσουν (συχνά με ελάχιστους πόρους και χρηματοδότηση) μεγάλο αριθμό άρθρων, ως κριτήριο για την εξέλιξή τους, αμελούν τη διδασκαλία και επικεντρώνονται αποκλειστικά στην έρευνα. Η πανδημία με τα διαδικτυακά μαθήματα και την εξ αποστάσεως διδασκαλία συνετέλεσε στην **περαιτέρω υποβάθμιση της διδακτικής διαδικασίας,** καθιστώντας την από διαδραστική μέθεξη με φυσική παρουσία, σε

διαδικτυακή εξ αποστάσεως επικοινωνία. Η διδασκαλία δεν σχετίζεται μόνον με μία από τις βασικές αποστολές μας ως πανεπιστημιακών δασκάλων, αλλά αποτελεί και ένα **θεμελιώδες στοιχείο της ελευθερίας στην έρευνα**. Η διδασκαλία και η έρευνα αποτελούν τους δύο πυλώνες της ανώτατης εκπαίδευσης σε μια διαλεκτική σχέση. **Ο πανεπιστημιακός διδάσκει αυτά που ερευνά και ερευνά αυτά που διδάσκει**. Η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας μέσα από τη διδασκαλία κατοχυρώνει την ελευθερία τόσο της έρευνας όσο και της διδασκαλίας, αφού με αυτόν τον τρόπο τα ερευνητικά αποτελέσματα παρουσιάζονται δημόσια και γίνονται αντικείμενο κριτικής.

Ενίσχυση της διδασκαλίας και της έρευνας στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες ήταν ανέκαθεν θεμελιακός παράγοντας για τη θωράκιση και διεύρυνση της δημοκρατίας. Η έρευνα στις επιστήμες αυτές συνεισφέρει στην αναζήτηση νέων μορφών για τον κριτικό αναστοχασμό και την περιγραφή εννοιών και καταστάσεων που αποδεχόμαστε χωρίς να είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε πλήρως, καθώς επίσης και στην ανατροφοδότηση αυτών των συμπερασμάτων με την κοινωνία. Οι εξαιρετικής ποιότητας νέοι επιστήμονες/ερευνητές σε αυτές τις επιστήμες **πρέπει να υποστηριχθούν με υποτροφίες και ερευνητικά προγράμματα**. Να δοθούν δημιουργικές προοπτικές εξέλιξης, ώστε περισσότεροι νέοι επιστήμονες να επιλέγουν να γίνουν ερευνητές σε αυτές τις περιοχές.

Θεσμοθέτηση και ενίσχυση ποιοτικών χαρακτηριστικών στις ακαδημαϊκές διαδικασίες, αντί ποσοτικών δεικτών. Η προσπάθεια να ποσοτικοποιηθεί το σύνολο σχεδόν της πανεπιστημιακής ζωής αποτελεί έναν από τους πιο σοβαρούς κινδύνους για τη δημοκρατία, καθώς αφήνει στο περιθώριο ό,τι δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί, δηλαδή την μεγάλη πλειοψηφία της καθημερινότητας στο πανεπιστήμιο. Η **ποσοτικοποίηση** προσπαθεί να ομογενοποιήσει τα διακριτά χαρακτηριστικά των πανεπιστημιακών και των πανεπιστημίων, ώστε να γίνει δυνατή η σύγκριση ανάμεσα σε ανόμοιες καθημερινότητες, διαφορετικές θεσμικές λειτουργίες και διαφορετικές συμπεριφορές πανεπιστημιακών. Οι δείκτες, οι

ιεραρχήσεις, οι κατατάξεις και η προσπάθεια να μετατραπούν οι ποιοτικές διαφορές σε ποσοτικές διαφορές, γοητεύουν μεγάλο αριθμό πανεπιστημιακών. Παραδόξως, η αξιολόγηση της ποιότητας της έρευνας γίνεται με βάση ποσοτικούς δείκτες και βιβλιομετρικά κριτήρια. Το γεγονός αυτό, **μετατρέπει την ποιότητα σε ποσότητα** κατά παράβαση κάθε λογικής δεοντολογίας. Κατά περίεργο λόγο αυτός ο ανορθολογισμός φαίνεται να γίνεται αποδεκτός από τους πανεπιστημιακούς και τους ερευνητές, εάν δεν υποστηρίζεται κιάλας. Είναι αποπροσανατολιστικό και τεράστια νίκη του νεοφιλελευθερισμού ότι κατάφερε να πείσει την επιστημονική κοινότητα και την κοινωνία ότι η κατάταξη στις διεθνείς λίστες θα «βελτιώσει» τα πανεπιστήμια.

Επαναπροσδιορισμός της ψηφιακής συνθήκης ως λεωφόρος επικοινωνίας, αλλά και ως εργαλείο επιτήρησης. Η ψηφιακή συνθήκη μας έχει αναγκάσει να επαναπροσδιορίσουμε πολλά από τα στοιχεία της ιδιωτικότητας μας. Η ψηφιακότητα, μέσα από ένα πλέγμα πρακτικών, εντείνει την επιτήρηση και περιορίζει τον κοινωνικό/ζωτικό χώρο του ατόμου, παρά περί του αντιθέτου που έχει καλλιεργηθεί. Οι πανεπιστημιακοί και οι φοιτητές/τριες, που είναι και συχνοί χρήστες των διαφόρων κοινωνικών δικτύων, δείχνουν μία εντυπωσιακή αδιαφορία ως προς τη διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων. Οφείλουμε να αναδείξουμε και να προστατευτούμε από αυτό το πλέγμα συνθηκών που έχει οδηγήσει στην απώλεια της ιδιωτικότητας στα πανεπιστήμια.

Αντιπροσωπευτικότητα, διαφάνεια, λογοδοσία, απολογισμός πεπραγμένων που τίθεται υπό τη δημόσια κρίση της πανεπιστημιακής κοινότητας:

- α. αντιπροσωπευτικότητα της πανεπιστημιακής κοινότητας στη σύνθεση της Συγκλήτου, ΓΣ Σχολής και Τμημάτων,
- β. εκλογή συλλογικών οργάνων από όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικότερα εκλογικά σώματα,

- γ. κλιμάκωση αρμοδιοτήτων των οργάνων από την Σύγκλητο μέχρι τη ΓΣ Τομέα, με αντιστροφή της ισχύουσας μέχρι σήμερα τάσης: οι αρμοδιότητες των Τμημάτων οφείλουν να ενισχυθούν, όχι μόνο σε θέματα εκπαίδευσης, προγραμμάτων σπουδών αλλά και σε θέματα προσωπικού, θέματα οικονομικής διαχείρισης,
- δ. ενίσχυση των αποφασιστικών αρμοδιοτήτων των συλλογικών οργάνων,
- ε. υποχρεωτική δημοσιοποίηση υπό τυποποιημένα πρότυπα πληροφοριών οικονομικού περιεχομένου (εκτέλεση προϋπολογισμού, συμβάσεις με ιδιωτικούς φορείς, στοιχεία ΕΛΚΕ), συνεδριάσεων οργάνων (εισηγήσεις, πρακτικά, αποφάσεις).

Θεσμοθέτηση του Συνηγούρου του Φοιτητή σε κάθε πανεπιστήμιο. Ο συνήγορος του φοιτητή/τριας είναι μια υπηρεσία του πανεπιστημίου, η θα οποία θα ασχολείται με την αντιμετώπιση φαινομένων παρενόχλησης ή αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς προς τους φοιτητές/τριες από τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας. Η κεντρική υπηρεσία του συνηγούρου θα πρέπει να στελεχώνεται/συνεργάζεται με επαρκή αριθμό επαγγελματιών συγκεκριμένων ειδικοτήτων, όπως ψυχολόγους και κοινωνιολόγους, ενώ να είναι σε θέση να προσφέρει και νομική συμβουλή στον φοιτητή, εφόσον αυτό χρειαστεί. Για να είναι πιο αποτελεσματική αυτή η υπηρεσία ίσως πρέπει να υπάρχει σύνδεσμος σε κάθε Σχολή ή Τμήμα του πανεπιστημίου, κι όχι μόνο ως κεντρική υπηρεσία/γραφείο. Εφαρμόζεται ήδη σε κάποια πανεπιστήμια, αλλά σε κλίμακα πολύ μικρή σε σχέση με το μέγεθος του προβλήματος και ιδιαίτερα ελλειμματικά αν συγκριθεί με ανάλογες υπηρεσίες σε άλλες χώρες.

Είναι καιρός να επιδιώξουμε μια πανεπιστημιακή κοινότητα, που θα προβάλει την ανάγκη για το νέο διεθνοποιημένο πανεπιστήμιο της προηγμένης γνώσης, αλλά και της συνεργασίας και της συμπερίληψης, της αντιμετώπισης των αντιθέσεων και των ανισοτήτων, που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας και οικονομίας και θα εξασφαλίζει αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.

~ ΕΝΟΤΗΤΑ III ~

ΓΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η ψηφιακή συνθήκη αλλάζει τις συνθήκες παραγωγής, πρόσβασης και επεξεργασίας της πληροφορίας. Ιδιαίτερα σε συνθήκες ραγδαίας τεχνολογικής αλλαγής, όπου δεν έχουν διαμορφωθεί κυρίαρχα παραδείγματα, απαιτείται κλιμάκωση της επένδυσης στη συλλογική ικανότητα της κοινωνίας. Σήμερα το Πανεπιστήμιο διολισθαίνει σε εξεταστικό κέντρο επικύρωσης «δεξιοτήτων» σε βάρος της ακαδημαϊκότητας και της μορφωτικής και ερευνητικής αποστολής του. Η πανεπιστημιακή μόρφωση αφορά στην κριτική γνωστική ικανότητα. Το ζήτημα δεν είναι να γνωρίζουν «τι λένε τα βιβλία» (αυτό πλέον είναι πολύ εύκολο να το βρουν), αλλά να είναι σε θέση να αξιολογήσουν κριτικά θεωρίες και δεδομένα, να αναγνωρίζουν σχολές σκέψης και -κυρίως- να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν και εφαρμόσουν την πληροφορία παράγοντας νέα γνώση, λύνοντας πραγματικά προβλήματα με κοινωνικά αποτελεσματικό τρόπο.

Αντί για την αυτοματοποίηση άγονων λειτουργιών μέσα από μαζικές λύσεις τύπου MOOCs, πρέπει να αξιοποιήσουμε τις τεχνολογικές και επιστημονικές εξελίξεις για μία πιο ουσιαστική μορφωτική λειτουργία, που θα αναγνωρίζει τις διαφορετικότητες των φοιτητών και φοιτητριών και θα δίνει έμφαση στην ενότητα θεωρίας και πράξης.

~ ΕΝΟΤΗΤΑ IV ~

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι αρμοδιότητα μίας «εθνικής ανεξάρτητης Αρχής». Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος: «η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση». Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ) είναι ένα άτυπο θεσμικό μόρφωμα του μεταδημοκρατικού νεοφιλελεύθερου παραδείγματος που δεν μπορεί να θέτει δεσμευτικούς

όρους δημιουργίας «ανεξάρτητων αρχών». Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η αξιολόγηση στην Ανώτατη Εκπαίδευση γενικεύτηκε. Σήμερα, στις 48 χώρες του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ) ακολουθούνται τα «*Ευρωπαϊκά Πρότυπα & Κατευθυντήριες Γραμμές*» (European Standards & Guidelines - ESG, 2015). Τα **Ευρωπαϊκά Πρότυπα ESGs** επιτρέπουν διαβουλεύσεις με τα Ιδρύματα και παρέχουν αρκετούς βαθμούς ελευθερίας. Τα Ιδρύματα επιλέγοντας τα ίδια τις διαδικασίες και τα κριτήρια της αξιολόγησης, λαμβάνουν μια αυτό-εικόνα ώστε να βελτιώνονται διαρκώς, έχοντας μια αλληλεπίδραση με όλες τις ομάδες της πανεπιστημιακής κοινότητας και με εξωτερικούς φορείς (άλλα Ιδρύματα, κοινωνικούς εταίρους).

Μια τέτοια αλληλεπίδραση μπορεί να συμβάλλει στη **δημοκρατική διακυβέρνηση των Πανεπιστημίων και τη συνεχή τους ανανέωση**. Στον αντίποδα, ενιαίοι κανόνες και διαδικασίες συχνότερα οδηγούν σε ακαμψία και γραφειοκρατία, μη λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των Πανεπιστημίων και των γνωστικών αντικειμένων, αλλά και τις αλλαγές που εν δυνάμει μπορεί να συντελούνται στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Ενώ η όποια αξιολόγηση πρέπει να αναδεικνύει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά, στην πράξη βασίζεται στην **ποσοτική έκφραση των ποιοτικών επιδόσεων μέσω δεικτών** που αποτιμούν το αποτέλεσμα. Συνεπώς, η ποιοτική αξιολόγηση γίνεται μόνο συνειρμικά και ίσως αυθαίρετα, στηριζόμενη στους ποσοτικούς δείκτες αποτίμησης αποτελεσματικότητας. Η **στρατηγική ποσοτικοποίησης «των πάντων»** είναι μία από τα πιο σοβαρές νίκες του νεοφιλελευθερισμού. Δίνεται η αίσθηση ότι οι αριθμοί είναι αντικειμενικοί και άρα μπορούμε να συγκρίνουμε «τα πάντα με τα πάντα» φτάνει να υπάρχουν «δείκτες». Έτσι λοιπόν υπάρχει ζήτημα αρχής, ότι η ποσοτικοποίηση έχει όρια (ποια;) και ότι οι «αντικειμενικοί» δείκτες δεν παύουν να αποτελούν απαντήσεις σε προτιθέμενα ερωτήματα. Και η επιλογή ερωτημάτων (και στοχεύσεων), μόνο αθώα δεν είναι. Επιπλέον, στις παγκόσμιες λίστες κατάταξης Πανεπιστημίων, οι ποσοτικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται και καταγράφουν τις επιδόσεις των Ιδρυμάτων σε μία ευρεία

γκάμα δραστηριοτήτων, δεν έχουν την ίδια βαρύτητα. Η εμφάνιση υψηλών επιδόσεων από Πανεπιστήμια είναι συχνά αποτέλεσμα του μεγάλου όγκου τους.

Γενικά, αυτό που παρατηρείται είναι ότι δείκτες όπως οι υποδομές, που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό έργο και την έρευνα, προσαρμόζονται ανάλογα με το στόχο που πρέπει να εξυπηρετηθεί και διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Και γνωρίζουμε ότι οι δείκτες κατατάξεων λίγο ασχολούνται με την εκπαιδευτική διαδικασία αυτή καθαυτή και σαφώς υποτιμούν τόσο τις ανθρωπιστικές επιστήμες όσο και την μη αγγλόφωνη παραγωγή γνώσης. Η όλη κατάσταση περιπλέκεται, αν ληφθεί υπόψη ότι η χρηματοδότηση είτε δημόσια είτε ιδιωτική καθώς και η άντληση ερευνητικών πόρων καθορίζεται σε πολλές περιπτώσεις σε διάφορες χώρες από τις σχετικές κατατάξεις, με αποτέλεσμα να διαιωνίζονται οι ανισότητες. Η διαδικασία αξιολόγησης και πιστοποίησης των Πανεπιστημίων πρέπει να λαμβάνει υπόψη και άλλες παραμέτρους, που αφορούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε Πανεπιστημίου, όπως η γεωγραφική θέση του, ιστορικά στοιχεία, τα έτη λειτουργίας του, η οικονομική ισχύς της χώρας.

Στη χώρα μας, ιδρύθηκε το 2006 η Αρχή Διασφάλισης & Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή. Από το 2008, και όχι με κανονικούς ρυθμούς, η ΑΔΙΠ αξιολογούσε προγράμματα σπουδών Τμημάτων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ. Βασικές αιτίες καθυστερήσεων ήταν:

- α. η έλλειψη πόρων δεδομένου ότι οι προϋπολογισμοί της στηρίζονται από πόρους ευρωπαϊκών κονδυλίων,
- β. η αργοπορημένη υποβολή εκθέσεων αξιολόγησης από ορισμένα Τμήματα που πιθανώς είδαν με επιφύλαξη τη διαδικασία.

Την περίοδο 2013-2015 πραγματοποιήθηκαν συνοπτικές διαδικασίες αξιολόγησης με στόχο μάλλον όχι τόσο τη βελτίωση των Ιδρυμάτων, αλλά την απορρόφηση της χρηματοδότησης

από το ΕΣΠΑ. Οι 5μελείς ή 3μελείς επιτροπές αξιολογούσαν βάση προκαθορισμένων οδηγιών διάφορες πτυχές των ΑΕΙ και των Τμημάτων και μέσω της έκθεσης αξιολόγησης κατέγραφαν συστάσεις ή χαρακτήριζαν με θετικό τρόπο κάποιες δραστηριότητες των Ιδρυμάτων - Τμημάτων. Με τον Ν. 4009/2011, οι αρμοδιότητες της ΑΔΙΠ επικεντρώνονται στην πιστοποίηση διαδικασιών και επιχειρείται ο περιορισμός της ΑΔΙΠ ως ανεξάρτητης αρχής. Ο νέος νόμος που μετασχημάτισε την ΑΔΙΠ σε Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ), περιπλέκει και κάνει περισσότερο σύνθετα όλα τα ανωτέρω ζητήματα, με αποκορύφωμα ότι ταυτίζει την πιστοποίηση με την απόδοση σε διάφορους τομείς.

Η πρόσφατη, ρυθμισμένη με ΥΑ, απόφαση για την κατανομή του **ποσοστού χρηματοδότησης 80%-20%** αναγκάζει τα Πανεπιστήμια να επιλέξουν τομείς διάκρισης, αντί να δίνει βαθμούς ελευθερίας. Εάν ένα Πανεπιστήμιο δεν επιτύχει τους δείκτες αξιολόγησης, για τους οποίους δεν υπήρξε καμία ουσιαστική διαβούλευση, τότε **θα λάβει μόνο το 80%** της προβλεπόμενης δημόσιας τακτικής χρηματοδότησης, ενώ το 20% αυτής θα κατανεμηθεί στα υπόλοιπα Πανεπιστήμια. Αυτό αποτελεί έναν **ιδιότυπο κοινωνικό αυτοματισμό**, πρωτόγνωρο για το ελληνικό δημόσιο Πανεπιστήμιο.

Επιπλέον, εγκαθιδρύεται μία **σχέση ελεγκτή/ελεγχόμενου** ανάμεσα στην ΕΘΑΑΕ και τα Πανεπιστήμια, η οποία μπορεί να περιορίσει τις όποιες θετικές πρωτοβουλίες μπορεί να σχεδιάσουν και να υιοθετήσουν τα Πανεπιστήμια. **Η ανταγωνιστική αξιολόγηση για τη χρηματοδότηση των Πανεπιστημίων αποτελεί αντιακαδημαϊκή πρακτική.** Τα Πανεπιστήμια δεν είναι επιχειρήσεις. Η πολιτεία οφείλει να διασφαλίσει την απαραίτητη χρηματοδότηση για τη βασική λειτουργία όλων των Ιδρυμάτων. Επιπλέον, να υποστηρίξει με όλους τους τρόπους τα πιο «αδύναμα» πανεπιστήμια, ώστε αυτά να ενισχυθούν και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια προς τα πάνω ακαδημαϊκή σύγκλιση, προσεγγίζοντας τα πιο «δυνατά» πανεπιστήμια, αναβαθμίζοντας έτσι συνολικά την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Προτάσεις για επαναπροσδιορισμό της αξιολόγησης στα πανεπιστήμια:

- **Σύνταξη ενός δημοκρατικού σχεδίου νόμου για την αξιολόγηση στην Ανώτατη Εκπαίδευση.** Αντί ενός κυβερνητικού οργάνου ελέγχου και χειραγώγησης, με δημοσιονομικά μέσα επιβολής, μπορούμε να διαμορφώσουμε ένα νέο θεσμό που θα αναδεικνύεται από τα ίδια τα πανεπιστήμια, στη βάση της ακαδημαϊκής αυτοτέλειας και των σχετικών συνταγματικών εγγυήσεων. Στην όποια διαδικασία, το βάρος να μετατοπισθεί στη διαφάνεια και στη συλλογική οργάνωση της εσωτερικής αξιολόγησης, ενώ οι διεθνείς συνιστώσες της διαδικασίας να στηρίζονται στις σχέσεις μεταξύ των ΑΕΙ και όχι σε επιτροπές προσώπων. Ο νέος ακαδημαϊκός θεσμός να παρέχει συμβουλευτικό έργο στο Υπουργείο Παιδείας για την άσκηση της εκπαιδευτικής του πολιτικής, την ανάπτυξη του δημόσιου χαρακτήρα των Ελληνικών πανεπιστημίων, και επίσης να αξιολογεί την ανταπόκριση της κυβέρνησης στις δεσμεύσεις της προς τα πανεπιστήμια (πχ: προγραμματικές συμφωνίες, εφαρμογή του νόμου).
- **Χαρτογράφηση των ορίων και των περιορισμών που επιβάλουν τα «Ευρωπαϊκά Πρότυπα & Κατευθυντήριες Γραμμές» (European Standards and Guidelines - ESG, 2015) και η ένταξη της ΕΘΑΕΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την Ποιότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA).** Οποιαδήποτε χάραξη πολιτικής χωρίς αυτή τη σαφή γνώση θα προσκρούει σε σκοπέλους, επειδή έχει ήδη δημιουργηθεί ένα πολυετές προηγούμενο, τόσο με τις ολοκληρωμένες και εν εξελίξει αξιολογήσεις/πιστοποιήσεις, όσο και με τις «αυτοδεσμεύσεις» που η ελληνική Αρχή έχει αναλάβει στο πλαίσιο των δικών της αξιολογήσεων από την ENQA, όσο και με τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στις σχετικές διακυβερνητικές διασκέψεις του ΕΧΑΕ.

- **Κατάργηση του πλαισίου κατανομής κονδυλίων με τη σχέση 80%-20%** και καθιέρωση ενός συστήματος χρηματοδότησης που να λαμβάνει υπόψη του αναπτυξιακούς και στρατηγικούς στόχους, όχι με την οικονομιστική έννοια του όρου, αλλά με την έννοια της ανάπτυξης τόσο των περιφερειών όσο και του επιπέδου μόρφωσης των πολιτών. Όταν τα πανεπιστήμια δεν ξεκινούν από το ίδιο επίπεδο/αφετηρία, τότε η χρηματοδότηση που συνδέεται με «αξιολόγηση» και ανταγωνισμό θα μεγαλώσει και θα επιτείνει τις μεταξύ τους ανισότητες, δημιουργώντας πανεπιστήμια διαφορετικών ταχυτήτων.
- **Σαφής ετήσια καταχώριση δεικτών που συνάδουν με τις στοχοθετήσεις του Ελληνικού πανεπιστημιακού συστήματος.** Επιβράβευση των καλών πρακτικών, εφόσον αυτές έχουν ορισθεί με διαβουλευτικό τρόπο, και όσων πανεπιστημίων επιτυγχάνουν αντίστοιχα καλούς δείκτες, μπορεί να γίνεται στοχευμένα και όχι από τα διαθέσιμα κονδύλια που πρέπει να κατανεμηθούν στα πανεπιστήμια.
- **Χρήση έξυπνων πληροφοριακών συστημάτων για την παρακολούθηση, αποτίμηση, αξιολόγηση και βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου,** καθώς και της εξέλιξης και επίδοσης των φοιτητών/τριών. Σύμφωνα με διεθνή παραδείγματα καλών πρακτικών. Για παράδειγμα, το σύστημα howulearn (<https://blogs.helsinki.fi/howulearn/en/>) του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι, όπου γίνονται συστηματικές έρευνες μέσω ερωτηματολογίου στους φοιτητές για να αποκομίσουν συμπεράσματα για τα προβλήματα του εκπαιδευτικού έργου, τους λόγους υστέρησης/εγκατάλειψης στις σπουδές. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας, ειδικές επιτροπές μελών ΔΕΠ ανά τμήμα μελετούν τα ερωτηματολόγια και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες με τη συνδρομή των κοινωνικών υπηρεσιών του πανεπιστημίου για να βοηθήσουν ομάδες φοιτητών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά τη φοίτησή τους.

~ ΕΝΟΤΗΤΑ V ~

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ
ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ**

Η παραγωγική ανασυγκρότηση συνδέεται με τη μετατροπή της οικονομίας έντασης εργασίας σε οικονομία της γνώσης. Αυτό προϋποθέτει εμπλοκή των πανεπιστημίων και των ΕΚ στην ανασυγκρότηση ειδικά στην περιφέρεια, στο πλαίσιο του Ενιαίου Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας. Οι απαραίτητες θεσμικές αλλαγές για να προχωρήσει το εγχείρημα αυτό είναι:

- 1. Σύνδεση και συνεργασία πανεπιστημίων, Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων (ΕΠΙ) και Ερευνητικών Κέντρων (ΕΚ) ανά περιφέρεια, με ταυτόχρονη στελέχωση των δομών αυτών.** Η σύζευξη των παραπάνω δομών ανά περιφέρεια προϋποθέτει την κινητικότητα του προσωπικού μεταξύ των δομών (πχ: ερευνητές διδάσκουν στα πανεπιστήμια, πανεπιστημιακοί εργάζονται για ένα διάστημα σε ΕΠΙ και ΕΚ, συμμετοχή ερευνητών σε μεταπτυχιακά και διδακτορικά, κοινά ερευνητικά προγράμματα). Η σύνδεση και συνεργασία πανεπιστημίων και ΕΚ δίνουν τη δυνατότητα σε νέους επιστήμονες να εργάζονται σε αυτά ακόμα και ως επιστημονικά υπεύθυνοι σε ποικίλες δράσεις έρευνας - καινοτομίας - διά βίου κατάρτισης - διετών προγραμμάτων του ΑΕΙ-ΕΚ. Επιτροπές αξιολόγησης ανά πεδίο θα κρίνουν εάν μία πρόταση προερχόμενη από νέο επιστήμονα χωρίς μόνιμη απασχόληση έχει προστιθέμενη αξία. Αυτό θα δώσει πολύ μεγάλο κίνητρο στους νέους επιστήμονες να παραμείνουν στη χώρα. Το απέδειξαν προηγούμενες σχετικές δράσεις όπως: της ακαδημαϊκής διδακτικής εμπειρίας και των μεταδιδακτόρων του ΕΛΙΔΕΚ. Αυτή η δυνατότητα να ανοίξει ορίζοντα για όλες τις δράσεις που προσφέρονται σε μόνιμο προσωπικό, ώστε να συμβάλλει στο brain-gain, ωφελώντας κυρίως τα περιφερειακά πανεπιστήμια που δύσκολα θα προσελκύσουν νέους επιστήμονες εάν δεν τους εξασφαλίσουν έναν διακριτό ρόλο.

- 2. Δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΠΚΕΕ),** ως πυλώνα στον οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι υπουργείων και εκπρόσωποι των ιδρυμάτων (Πανεπιστήμιο, ΕΠΙ, ΕΚ), φορείς τοπικών επιμελητηρίων και οικονομικών παραγόντων. Το ΠΚΕΕ θα έχει υπό την εποπτεία του τα διετή προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, το ΕΠΙ και το ΕΚ της περιφέρειας, με στόχο να αναδειχθούν επαγγελματίες σε αντικείμενα που έχει ανάγκη η τοπική κοινωνία και οικονομία. Επίσης το ΠΚΕΕ θα αναλάβει την εποπτεία και θα στελεχώσει τα δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ) της περιφέρειας, αναλαμβάνοντας το ρόλο του κεντρικού πυλώνα για τη μεταλυκειακή επαγγελματική εκπαίδευση.
- 3. Αύξηση των ερευνητικών κονδυλίων στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, όπως επίσης και των ωφελούμενων από αυτή την αύξηση.** Ενίσχυση της βασικής έρευνας και της έρευνας για τις κοινωνικές επιστήμες. Ενίσχυση επιτυχημένων δράσεων όπως ΙΚΥ-ΕΛΙΔΕΚ μεταδιδάκτορες, ΙΚΥ-ΕΛΙΔΕΚ υποψήφιοι διδάκτορες, μικρά ερευνητικά, «Ερευνώ-Δημιουργώ- Καινοτομώ». Δημιουργία πλέγματος ερευνητικών δράσεων με πολλαπλούς αποδέκτες δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση των μικρότερων ερευνητικών ομάδων (αποτελούν την πλειοψηφία και έχουν δύσκολη πρόσβαση σε ανταγωνιστικά προγράμματα της Ευρώπης).
- 4. Οι τεχνοβλαστοί** θα μπορούσαν υπό προϋποθέσεις να αποτελέσουν προστιθέμενη αξία για τη χώρα, το πανεπιστήμιο και τους νέους επιστήμονες που θα εργαστούν σε αυτόν, καθώς παρέχουν δυνατότητες για brain-gain, αλλά και για αλλαγή του οικονομικού μοντέλου που έχει χρεοκοπήσει. Απαιτείται όμως νομοθετική επαναπροσέγγιση. Δύο από τα βασικά κριτήρια για τη δημιουργία τεχνοβλαστού να είναι: α) η ύπαρξη μιας πρωτότυπης ερευνητικής ιδέας (όχι η απλή παροχή τεχνολογικών υπηρεσιών), η πρωτοτυπία της οποίας να κρίνεται από επιτροπή εμπειρογνομόνων του Ιδρύματος και β) η απασχόληση στον τεχνοβλαστό σε ένα

βάθος χρόνου διετίας ενός ελάχιστου αριθμού νέων επιστημόνων. Δηλαδή ο τεχνοβλαστός να αφορά κατά κύριο λόγο τους νέους επιστήμονες και όχι καθηγητές των πανεπιστημίων. Για τους δεύτερους, ο ρόλος τους να είναι συμβουλευτικός, ενώ η συμμετοχή στους στον τεχνοβλαστό να μην αποτελεί κριτήριο ακαδημαϊκής εξέλιξης του μέλους ΔΕΠ. Και εδώ υπάρχουν καλές πρακτικές σε αναγνωρισμένα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια (<https://www.ugent.be/techtransfer/en>). Η σύζευξη Πανεπιστημίων με ΕΚ θα συμβάλλει στη δημιουργία ικανών γραφείων μεταφοράς τεχνολογίας για την αξιοποίηση της πνευματικής ιδιοκτησίας των ιδρυμάτων.

- 5. Συμβολή των πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων στην κοινωνία και στην οικονομία της γνώσης.** Συμβολή των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών σε ένα διαφορετικό αναπτυξιακό υπόδειγμα με άλλο πρόσημο από αυτό του ιδιοτελούς κέρδους, που έχει οδηγήσει στην κρίση της δεκαετίας. Βελτίωση στη μεταφορά τεχνολογίας από τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα στην οικονομία και στην κοινωνία (πχ: με γενίκευση της πρακτικής άσκησης για όλους τους φοιτητές και αναβάθμιση των γραφείων μεταφοράς τεχνολογίας). Να επινοήσουμε τρόπους με τους οποίους τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα μπορούν να βοηθήσουν στη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στην υψηλού επιπέδου έρευνα που πραγματοποιείται συχνά στα πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα και στο χαμηλό-μεσαίο επίπεδο προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγει η πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Δημιουργία «γεφυρών συνεργασίας» σε περιφερειακό επίπεδο μεταξύ Πολιτείας – κοινωνίας – παραγωγικού συστήματος – πανεπιστημίων – ερευνητικών κέντρων, με σκοπό τη διαμόρφωση στρατηγικών κατευθύνσεων σχετικά με τους τρόπους κάλυψης των αναγκών της οικονομίας, αλλά και της κοινωνίας γενικότερα από το πανεπιστήμιο.

~ ΕΝΟΤΗΤΑ VI ~

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

1. Το έκτακτο διδακτικό προσωπικό, τα προβλήματα και οι προοπτικές

Το Έκτακτο Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό (ΕΔΕΠ) Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων αποτελεί την επιτομή των επισφαλώς, πολλαπλών ταχυτήτων εργαζομένων, καθώς και εργαζομένων με ποικίλους τύπους συμβάσεων. Πρόκειται κυρίως για νέους επιστήμονες που εν μέσω κρίσης ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους και εργάζονται σε συνθήκες έλλειψης προοπτικών. Αποτελούν ένα πολύ μεγάλο και απαραίτητο τμήμα του δυναμικού των παραπάνω ιδρυμάτων. Είναι οι «αόρατες» και οι «αόρατοι» νέες/νέοι επιστήμονες που συμβάλλουν καθοριστικά στην αδιάκοπη συνέχεια της ερευνητικής διαδικασίας. Αυτή τη στιγμή το νομικό καθεστώς για τους έκτακτους συνεργάτες στα ελληνικά Πανεπιστήμια χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- α. τους έκτακτους που προσλαμβάνονται για διδακτικό έργο,
- β. σε αυτούς που προσλαμβάνονται με τη συμμετοχή τους σε ερευνητικά έργα.

Ο παραπάνω διαχωρισμός υφίσταται διότι για την πρώτη κατηγορία υπάρχει ένα θεσμικό πλαίσιο, ενώ για την δεύτερη κατηγορία παρατηρείται έλλειψη ενιαίου θεσμικού πλαισίου. Με ποικίλες σχέσεις εργασίας, απολαβές και πηγές χρηματοδότησης, στο έκτακτο διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό περιλαμβάνονται: Διδάσκοντες Βάσει του ΠΔ. 407/80, Ακαδημαϊκοί Υπότροφοι, Επικουρικό Διδακτικό Προσωπικό, Υποψήφιοι Διδάκτορες, μεταδιδάκτορες, Έκτακτοι Διδάσκοντες (μεταδιδάκτορες και ΥΔ).

Γενική πρόταση: Θέσπιση βαθμίδας Έκτακτου Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΕΔΕΠ), πλήρης και θεσμική διασφάλιση των εργασιακών σχέσεων του έκτακτου διδακτικού προσωπικού, νομοθετική ρύθμιση αναγνώρισης προϋπηρεσίας, και ισομερής χρηματοδότηση της έρευνας.

2. Ζητήματα και προοπτική των μελών ΕΕΠ και ΕΔΙΠ των ΑΕΙ

Το διδακτικό και ερευνητικό έργο στα ΑΕΙ ασκείται από τα μέλη ΔΕΠ, τα μέλη της κατηγορίας του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ) και τα μέλη της κατηγορίας του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ). Τυπικά προσόντα για το διορισμό σε θέσεις αυτών των δύο τελευταίων κατηγοριών είναι πτυχίο σχετικό με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης και συναφές διδακτορικό δίπλωμα για τους ΕΕΠ και συναφής μεταπτυχιακός τίτλος για τους ΕΔΙΠ. Σήμερα όμως, ένας πολύ μεγάλος αριθμός ΕΔΙΠ έχει διδακτορικό δίπλωμα. Επίσης, μια άλλη κατηγορία είναι τα μέλη Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ). Τα μέλη ΕΕΠ και ΕΔΙΠ υποχρεούνται να παρευρίσκονται στους πανεπιστημιακούς χώρους τουλάχιστον είκοσι 22 ώρες εβδομαδιαίως, καταναμημένες σε τέσσερις τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες. Παρέχουν κάθε μορφής διδακτικό έργο (αυτοδύναμο εκ του νόμου τα μέλη ΕΕΠ και μετά από εισήγηση του τμήματος τα μέλη ΕΔΙΠ), με αριθμό διδακτικών ωρών ανάλογο με αυτό των μελών ΔΕΠ, καθώς και κάθε μορφής επιστημονικό-ερευνητικό έργο όπως συμμετοχή σε κλινικές, εργαστήρια, ή μονάδες εγκατεστημένες σε νοσοκομεία του ΕΣΥ. Επίσης, δύνανται να συμμετέχουν στην επίβλεψη πτυχιακών ή άλλων εργασιών. Τέλος, πολλά μέλη ΕΔΙΠ/ΕΕΠ έχουν σημαντικό αριθμό επιστημονικών δημοσιεύσεων. Παρόλα αυτά δεν αναγνωρίζεται ο χαρακτήρας του έργου τους με αποτέλεσμα τα μέλη ΕΔΙΠ/ΕΕΠ:

- α. να μην έχουν τη δυνατότητα περαιτέρω εξέλιξης,
- β. να μη δύνανται να υποβάλλουν αυτοδύναμες αιτήσεις χρηματοδότησης ερευνητικών προτάσεων,
- γ. μετά τον ν. 4692/2020 δεν έχουν δικαίωμα ψήφου στην ανάδειξη των διοικητικών οργάνων των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων,
- δ. ειδικά τα μέλη ΕΔΙΠ, έχουν σοβαρές μισθολογικές διαφορές σε σχέση με άλλες ομάδες με τα ίδια καθήκοντα, προσόντα και οικογενειακή κατάσταση.

Γενική πρόταση: πλήρης αναγνώριση του χαρακτήρα του έργου των μελών του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ) και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ),

εξορθολογίζοντας τις μισθολογικές διαφορές, το δικαίωμα ψήφου, τη δυνατότητα υποβολής ερευνητικών προτάσεων ως επιστημονικά υπεύθυνοι/ες και τέλος διερεύνηση της δυνατότητας περαιτέρω εξέλιξης.

3. Προβληματισμοί, αιτήματα, αγωνίες των Διοικητικών Υπαλλήλων των ΑΕΙ

Η απαξίωση του ρόλου των Διοικητικών Υπαλλήλων είναι πλέον όχι μόνο ορατή αλλά καθίσταται όλο και πιο οριστική. Ειδικότερα: με τη μη συμμετοχή στις αρχαιρεσίες της διοίκησης του Ιδρύματος, το πάγωμα μισθών από την εποχή των μνημονίων, τη συνέχιση κατάργησης επιδομάτων αδειών, τη στοχοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος μέσω του νόμου Χατζηδάκη. Ωστόσο οι διοικητικοί υπάλληλοι αποτελούν σημαντικό μέρος του συνόλου της πανεπιστημιακής κοινότητας και προσφέρουν αναντικατάστατο έργο. Το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς τους διοικητικούς υπαλλήλους.

Γενική πρόταση: Η συμμετοχή στα Όργανα Διοίκησης των Ιδρυμάτων, αξιολόγηση-αυτοαξιολόγηση των διοικητικών υπαλλήλων, η κατάργηση νομικού πλαισίου που επιτρέπει τις ιδιωτικοποιήσεις Δημοσίων Υπηρεσιών, προσλήψεις προσωπικού με μόνιμες και σταθερές σχέσεις εργασίας, μισθολογική αναγνώριση προϋπηρεσίας από Ιδιωτικό φορέα.

Εν κατακλείδι, η βελτίωση των όρων εργασίας και μισθοδοσίας ΔΕΠ, ΕΕΠ, ΕΔΙΠ, ΕΤΕΠ, ερευνητών και διοικητικού προσωπικού (ουσιαστική αύξηση μισθών, σταθερές εργασιακές σχέσεις, υπηρεσιακές μεταβολές, βελτίωση των όρων συνταξιοδότησης) αποτελεί μια από τις υλικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των ακαδημαϊκών δικαιωμάτων όλων των εργαζομένων όλων των κατηγοριών στο Δημοκρατικό και δημόσιο Πανεπιστήμιο.

~ ΕΝΟΤΗΤΑ VII ~

ΑΝΟΙΧΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο στόχος της ενότητας αυτής είναι να εισαγάγει προς συζήτηση ανοικτά ζητήματα για τα οποία υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και στάσεις, συχνά αντικρουόμενες, και απαιτούν περαιτέρω επεξεργασία. Θέματα για τα οποία φαίνεται να μην υπάρχει ακόμη η δυνατότητα παραγωγής μιας συγκεκριμένης πολιτικής θέσης με ευρεία συναίνεση, όπως για παράδειγμα: σύστημα εισαγωγής στα πανεπιστήμια, πανελλαδικές εξετάσεις, κολλέγια, φοιτητική μέριμνα, ψηφιακά συγγράμματα, φοιτητική κινητικότητα, μετακίνηση φοιτητών σε άλλο Τμήμα.

► **Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και σύστημα εισαγωγής**

Η θεσμοθέτηση και η εφαρμογή της Ελάχιστης Βάσης Εισαγωγής (ΕΒΕ), που είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό 18.174 χιλιάδων υποψηφίων από τα πανεπιστήμια το έτος 2021, είναι ίσως το πλέον κομβικό γεγονός στο χώρο της εκπαίδευσης, αναφορικά με την ένταση και το εύρος του πληθυσμού που επηρεάζει. Μέσω της ΕΒΕ, η **συνάρτηση μεταξύ κόστους προετοιμασίας και προοπτικών εισόδου στο πανεπιστήμιο γέρνει για πρώτη φορά υπέρ του κόστους κι όχι του προσδοκώμενου οφέλους**. Και εξαιτίας αυτού, η ΕΒΕ δημιούργησε μια συζήτηση στη δημόσια σφαίρα για το εξεταστικό σύστημα. Ενδεικτικά, τη δημόσια συζήτηση απασχόλησαν ερωτήματα όπως:

«Πρέπει τα πανεπιστήμια να έχουν ρόλο στην επιλογή των φοιτητών; Πρέπει να έχουν λόγο στα κριτήρια που προσδιορίζουν την εισαγωγή στα ΑΕΙ; Πρέπει τα Τμήματα να διαφοροποιούν τις απαιτήσεις που έχουν από τους υποψήφιους; Πώς θα γίνουν ορθολογικότερες οι επιλογές των υποψηφίων; Πώς διαμορφώνονται οι επιλογές των υποψηφίων; Πώς προκύπτει η ένταση των προτιμήσεών τους; Πώς θα προστατευθούν τα περιφερειακά παν/μια; Δικαιολογείται το κόστος της παραπαιδείας για την πρόσβαση στα ΑΕΙ με ένα σύστημα τόσο περιορισμένης

πρόσβασης; Είναι οι πανελλαδικές ένας ορθολογικός μηχανισμός; Είναι μηχανισμός αποκλεισμού ή είναι μηχανισμός κατάταξης των προτιμήσεων των υποψηφίων;».

Μετά την ΕΒΕ, η ίδια η κοινωνία επιβάλλει πλέον την ανάγκη να ανοίξει μια συζήτηση περί εξεταστικού, περί συστήματος εισαγωγής. Θα κάνουμε λάθος αν κατανοήσουμε τις εν εξελίξει διεργασίες συμπεραίνοντας ότι η κοινωνία περιμένει απλώς και μόνον την κατάργηση της ΕΒΕ. **Η κοινωνία έχει πια καταλάβει ότι έκλεισε ο ιστορικός κύκλος των πανελλαδικών** και περιμένει το κόμμα εκείνο που θα υπερβεί τις αντιφάσεις και θα την οδηγήσει στο νέο παράδειγμα. Ποια θα είναι η φυσιογνωμία του νέου παραδείγματος; Μπορεί να είναι το **εθνικό απολυτήριο**. Μπορεί να είναι το **προπαρασκευαστικό έτος**. Θα πρέπει να το μελετήσουμε διεξοδικά και σοβαρά. Αυτό που σίγουρα πρέπει να γίνει είναι να ξαναδούμε το Λύκειο και το περιεχόμενο της γνώσης που παρέχεται εκεί. Να διασυνδέσουμε αυτό που θέλει το πανεπιστήμιο με αυτό που μπορεί να προσφέρει το σχολείο. Το ζήτημα είναι καθολικό, είναι ζήτημα μαζικής απεύθυνσης, είναι ζήτημα που θα συναντήσει κοινωνικές αναμονές. Είναι ζήτημα που όχι απλώς θα συσπειρώσει τις υπάρχουσες δυνάμεις, αλλά **θα ανοίξει το δρόμο για πλατύτερες κοινωνικές συμμαχίες και βαθύτερες πολιτικές τομές**.

► Κολλέγια

Το θέμα των Κολλεγίων αποτελεί ένα φορτισμένο ιδεολογικά ζήτημα στο δημόσιο διάλογο. Παράλληλα με την ύπαρξη του Άρθρου 16, **έχει εδραιωθεί μια άτυπη ιδιωτική τριτοβάθμια βαθμίδα: τα Κολλέγια** που παρέχουν προγράμματα σπουδών σε συνεργασία με πανεπιστήμια του εξωτερικού. Η νομοθεσία και η νομολογία συνεχώς εμπλουτίζεται, δημιουργώντας ένα πλέγμα που πέραν της τυπικής δεσμευτικότητάς του, παγιώνει καταστάσεις. Τα επίσημα θεσμοθετημένα Κολλέγια στην Ελλάδα είναι 32. Σημαντική είναι η συμβολή της εκπαιδευτικής πολιτικής του Ηνωμένου Βασιλείου (transnational education - TNE), καθώς η Ελλάδα είναι κορυφαία χώρα υποδοχής για μαθητές της TNE από το Ηνωμένο Βασίλειο εντός ΕΕ. Το πλήθος

των φοιτητών μόνο στα Βρετανικά συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια το 2017 ήταν περίπου 16.500. Τα επιστημονικά-επαγγελματικά πεδία που κυριαρχούν είναι: χρηματοοικονομικά, λογιστική, management, logistics, πληροφορική, παραϊατρικά, και κάποιες λίγες περιπτώσεις engineering.

Στα Κολλέγια διδάσκει μεγάλο μέρος αυτού που αναφέρεται ως **«νέοι επιστήμονες»** και αποτελεί μια πρώτη ένδειξη ότι τα Κολλέγια αποτέλεσαν ένα **«καταφύγιο»** για την επιστημονική κοινότητα που χτυπήθηκε από την οικονομική κρίση. Εμπειρική έρευνα σε διδάσκοντες και σπουδαστές δείχνει θετική αποτίμηση από πλευράς εργαζομένων και από πλευράς φοιτητών ότι τα Κολλέγια αποτελούν δεύτερη ευκαιρία για αρκετούς/αρκετές που για τον οποιοδήποτε λόγο δεν κατάφεραν να φοιτήσουν στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο της προτίμησής τους και δεν έχουν οικονομική δυνατότητα σπουδών σε άλλη πόλη ή άλλη χώρα. **Η ύπαρξη ενός ασαφούς πλαισίου ευνοεί την δημιουργία και διαίωنيση στερεοτύπων μακριά από την πραγματικότητα.** Στόχος λοιπόν πρέπει να είναι η δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου με σαφή σεβασμό στο Σύνταγμα, ώστε ο πληθυσμός των καθηγητών στα Κολλέγια να γίνει ορατός και να αποκτήσει εργασιακά δικαιώματα, οι φοιτητές και φοιτήτριες των Κολλεγίων να αποκτήσουν πρόσβαση σε όλη εκείνη την πληροφορία που απαιτείται για μια τόσο σημαντική επιλογή ζωής και τέλος η αλλαγή στον τρόπο πρόσβασης στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το σύστημα πρόσβασης στο ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο αποδεικνύεται ανεπαρκές όσο αφορά τα πιο χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Με αυτή την καταληκτική διαπίστωση επανέρχονται οι προβληματισμοί που αναφέρθηκαν στο σύστημα εισαγωγής παραπάνω.

Μια προσέγγιση για μερική λύση στο ζήτημα των Κολλεγίων, θα ήταν ίσως η **αναμόρφωση της επαγγελματικής αναγνώρισης και η μερική αποσυσχέτισή της από την ακαδημαϊκή αναγνώριση**, κάτι που απαιτεί τη σοβαρή συζήτηση μεταξύ πανεπιστημίων και επιμελητηρίων κυρίως σε ό,τι αφορά τα ρυθμιζόμενα επαγγέλματα. Μία σοβαρή συζήτηση επί του θέματος δημιουργεί πλέγμα προστασίας των αποφοίτων ελληνικών ΑΕΙ και από τα πτυχία

πανεπιστημίων του εξωτερικού αμφίβολης ποιότητας, δεδομένου ότι η συνθήκη της Λισαβώνας και οι ενέργειες της UNESCO θα επιβάλουν αργά ή γρήγορα την αυτόματη ακαδημαϊκή αναγνώριση των πτυχίων αυτών. Επίσης, η ζήτηση για φοίτηση στα Κολλέγια θα μειωθεί, εάν ενισχυθούν τα ελληνικά πανεπιστήμια με υποδομές, μέλη ΔΕΠ/διδάσκοντες και υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας (στέγη, σίτιση, φοιτητικό επίδομα), ώστε ακόμα και οι οικονομικά ασθενέστεροι να μπορούν να σπουδάσουν σε άλλες πόλεις χωρίς να αναλαμβάνουν εξ ολοκλήρου το κόστος των σπουδών. Βασική προϋπόθεση για όλα τα παραπάνω αποτελεί η κατάργηση της ΕΒΕ.

► **Κινητικότητα/μετακίνηση φοιτητών σε άλλο Τμήμα εντός της Σχολής**

Φοιτητές/τριες που, ενώ επέλεξαν ή απλά «έτυχε» να πετύχουν σε ένα Τμήμα, ανακάλυψαν στην πορεία ότι η αρχική επιλογή τους δεν τους ταιριάζει και θέλουν να ακολουθήσουν σπουδές σε διαφορετικό Τμήμα εντός της Σχολής, **χωρίς όμως να πρέπει να ολοκληρώσουν τέσσερα τουλάχιστον χρόνια σπουδών**, ώστε να δώσουν κατατακτήριες στο νέο Τμήμα. Ενδεικτικές προτάσεις:

- α. χωρίς περιορισμούς δυνατότητα μετακίνησης σε Τμήματα με χαμηλότερη βάση εισαγωγής ή μεταξύ «πράσινων» τμημάτων ή προς πράσινα τμήματα του επιστημονικού πεδίου του φοιτητή,
- β. δυνατότητα μετακίνησης σε Τμήματα με υψηλότερη βάση εισαγωγής με περιορισμούς όπως (i) δυνατότητα μετακίνησης μόνο σε Τμήματα της ίδιας Σχολής και εντός Ιδρύματος, (ii) δυνατότητα μετακίνησης στο τέλος του 1^{ου}-3^{ου} έτους για τα 5ετή και 1^{ου}-2^{ου} έτους για τα 4ετή, (iii) περιορισμός στη δυνατότητα αποδοχής τους από τα Τμήματα υποδοχής στο 10% των εισακτέων κατά μέγιστο, (iv) θεσμοθέτηση καθαρών ακαδημαϊκών κανόνων και προϋποθέσεων από το Τμήμα υποδοχής και (v) δυνατότητα «επιστροφής» στο αρχικό Τμήμα οποιαδήποτε στιγμή.